

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 23 Νοεμβρίου 2022
(OR. en)

15137/22

COVEME 1

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Ημερομηνία Παραλαβής:	22 Νοεμβρίου 2022
Αποδέκτης:	κα Thérèse BLANCHET, Γενική Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2022) 664 final
Θέμα:	ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ σχετικά με την πρόοδο στη Ρουμανία στο πλαίσιο του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2022) 664 final.

σνημμ.: COM(2022) 664 final

Στρασβούργο, 22.11.2022
COM(2022) 664 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**σχετικά με την πρόοδο στη Ρουμανία στο πλαίσιο του μηχανισμού συνεργασίας και
ελέγχου**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο μηχανισμός συνεργασίας και ελέγχου (στο εξής: ΜΣΕ) θεσπίστηκε κατά την προσχώρηση της Ρουμανίας στην ΕΕ, το 2007, ως μεταβατικό μέτρο για τη διευκόλυνση των συνεχιζόμενων προσπαθειών της Ρουμανίας να μεταρρυθμίσει το δικαστικό της σύστημα και να εντείνει την καταπολέμηση της διαφθοράς¹. Αποτελούσε κοινή δέσμευση του ρουμανικού κράτους και της ΕΕ. Σύμφωνα με την απόφαση για τη θέσπιση του μηχανισμού και όπως υπογραμμίζεται από το Συμβούλιο και επιβεβαιώνεται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΔΕΕ)², ο ΜΣΕ θα λήξει όταν θα έχουν επιτευχθεί επαρκώς όλοι οι στόχοι αναφοράς³ που έχουν τεθεί για τη Ρουμανία.

Από το 2007 οι εργασίες στο πλαίσιο του ΜΣΕ είναι συνεχείς με σκοπό την ενθάρρυνση και την παρακολούθηση της διαδικασίας μεταρρύθμισης βάσει των στόχων αναφοράς. Τον Ιανουάριο του 2017 η Επιτροπή προέβη σε συνολική αξιολόγηση της προόδου κατά τα δέκα έτη του μηχανισμού⁴, η οποία έδωσε μια σαφή εικόνα της σημαντικής προόδου που σημειώθηκε. Η Επιτροπή εξέδωσε δώδεκα ειδικές συστάσεις οι οποίες, εάν υλοποιούνταν με μη αναστρέψιμο τρόπο, θα επαρκούσαν για τη λήξη της διαδικασίας του ΜΣΕ, με την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι δεν θα υπήρχαν εξελίξεις τέτοιες που να αντιστρέφουν σαφώς την πορεία της προόδου.

Έκτοτε, η Επιτροπή διενήργησε τέσσερις αξιολογήσεις προόδου όσον αφορά την εφαρμογή των συστάσεων. Οι εκθέσεις από τα τέλη του 2017 έως το 2019 χαρακτηρίστηκαν από φθίνουσα δυναμική των μεταρρυθμίσεων. Τα μέτρα που έλαβε η Ρουμανία άνοιξαν εκ νέου ζητήματα που η έκθεση του Ιανουαρίου 2017 είχε θεωρήσει ότι είχαν υλοποιηθεί και διατυπώθηκαν πρόσθετες συστάσεις⁵. Τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και το Συμβούλιο συμμερίζονταν αυτές τις ανησυχίες⁶. Ωστόσο, η έκθεση του Ιουνίου 2021 διέκρινε ουσιαστική πρόοδο, καθώς πολλές συστάσεις ακολουθούσαν τροχιά υλοποίησης με την προϋπόθεση της σταθερής προόδου⁷.

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ έχει αναπτύξει σημαντικά την εργαλειοθήκη της για την προάσπιση του κράτους δικαίου σε ολόκληρη την ΕΕ⁸. Ορισμένα από τα εργαλεία που έχουν τεθεί σε εφαρμογή έχουν άμεση σχέση με τις προσπάθειες της ΕΕ να στηρίξει τη Ρουμανία στη μεταρρυθμιστική διαδικασία. Συνεπώς, υπάρχουν πλέον αρκετά εργαλεία παρακολούθησης που εξετάζουν ζητήματα που καλύπτονται από τους στόχους αναφοράς του ΜΣΕ.

¹ Έπειτα από τα συμπεράσματα του Συμβουλίου των Υπουργών της 17ης Οκτωβρίου 2006 (13339/06), ο μηχανισμός θεσπίστηκε με απόφαση της Επιτροπής της 13ης Δεκεμβρίου 2006 [C(2006) 6569].

² Απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 2021 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 και C-379/19 Asociația «Forumul Judecătorilor Din România» κ.λπ., σκέψη 164.

³ Οι στόχοι αναφοράς για τη Ρουμανία αφορούν την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια του δικαστικού συστήματος, τα βασικά θεσμικά όργανα σε τομείς όπως η ακεραιότητα και η καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλα τα επίπεδα, καθώς και την πρόληψη της διαφθοράς.

⁴ COM(2017) 44.

⁵ COM(2017) 751· COM(2018) 851· COM(2019) 499.

⁶ Μη νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το κράτος δικαίου στη Ρουμανία, της 13ης Νοεμβρίου 2018, P8_TA-PROV(2018)0446. Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2018 <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15187-2018-INIT/el/pdf>

⁷ COM(2021) 370.

⁸ Ένα άλλο μέσο που τέθηκε σε εφαρμογή μετά την έκθεση του ΜΣΕ του 2018 είναι ο κανονισμός περί καθεστώτος αιρεσιμότητας του κράτους δικαίου για την προστασία του προϋπολογισμού της Ένωσης (κανονισμός 2020/2092, ΕΕ L 433I της 22.12.2020, σ. 1).

Γενικά το δικαστικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένης της μεταρρύθμισης της δικαιοσύνης, καθώς και τα πλαίσια για την καταπολέμηση της διαφθοράς, είναι δύο από τους τομείς που καλύπτονται για όλα τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των ετήσιων εκθέσεων για το κράτος δικαίου⁹. Αυτή η εξελισσόμενη διαδικασία συντονισμού και παρακολούθησης υπερβαίνει το ειδικό πλαίσιο μετά την προσχώρηση, το οποίο ενεργοποίησε τον ΜΣΕ. Το πεδίο εφαρμογής των εκθέσεων για το κράτος δικαίου επεκτείνεται σε ζητήματα που ασκούν σημαντική επίδραση στην ικανότητα μεταρρύθμισης και τη βιωσιμότητα, όπως η ποιότητα της νομοθεσίας και της νομοθετικής διαδικασίας, ο ρόλος των ανεξάρτητων θεσμικών οργάνων στη διασφάλιση ελέγχων και ισορροπιών, το ευνοϊκό περιβάλλον για την κοινωνία των πολιτών, καθώς και η ελευθερία και η πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης. Η έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου περιλάμβανε για πρώτη φορά συστάσεις προς όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ρουμανίας, με σκοπό τη στήριξη των μεταρρυθμίσεών τους στους τέσσερις τομείς υποβολής εκθέσεων¹⁰. Οι ρουμανικές αρχές συνεργάστηκαν ενεργά και εποικοδομητικά με την Επιτροπή στον κύκλο εκθέσεων για το κράτος δικαίου.

Ορισμένα ζητήματα που σχετίζονται με το κράτος δικαίου —ιδίως όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ποιότητα και τη συμμετοχικότητα της νομοθετικής διαδικασίας— αποτελούν επίσης μέρος του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δεδομένου του αντίκτυπου που έχουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον, στις επενδύσεις, στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση. Επιπλέον, το ρουμανικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, το οποίο αξιολογήθηκε θετικά από την Επιτροπή και εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 3 Νοεμβρίου 2021¹¹, περιλαμβάνει συγκεκριμένα ορόσημα σχετικά με ζητήματα που καλύπτονται από τον ΜΣΕ και βρίσκονται στο επίκεντρο της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας, όπως η μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος και τα πλαίσια για την καταπολέμηση της διαφθοράς¹².

Στην παρούσα έκθεση καταγράφεται η πρόοδος που έχει σημειώσει η Ρουμανία όσον αφορά την εφαρμογή των συστάσεων του ΜΣΕ που εκκρεμούν και την εκπλήρωση των στόχων αναφοράς του ΜΣΕ από τον Ιούνιο του 2021. Όπως και τα προηγούμενα έτη, η παρούσα έκθεση είναι το αποτέλεσμα ενδεδειγμένης διαδικασίας ανάλυσης εκ μέρους της Επιτροπής, η οποία βασίζεται στη στενή συνεργασία με τα θεσμικά όργανα, την κοινωνία των πολιτών και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς της Ρουμανίας¹³.

⁹ Έως τώρα η Επιτροπή έχει εγκρίνει τρεις εκθέσεις για το κράτος δικαίου: COM(2020) 580· COM(2021) 700· και COM(2022) 500. Περιλάμβαναν ειδικά κεφάλαια για τη Ρουμανία: SWD(2020) 322· SWD(2021) 724· SWD(2022) 523.

¹⁰ COM(2022) 500, Παράρτημα και κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία.

¹¹ Εκτελεστική απόφαση 12319/21 του Συμβουλίου, της 3ης Νοεμβρίου 2021. Στο κείμενο γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα ορόσημα.

¹² Η εκπλήρωση αυτών των οροσήμων θα αξιολογηθεί στο πλαίσιο της ειδικής διαδικασίας με βάση τα κριτήρια που προβλέπονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας.

¹³ Οι υπηρεσίες της Επιτροπής διοργάνωσαν διερευνητική αποστολή τον Νοέμβριο του 2022. Στις διαδικτυακές συνεδριάσεις συμμετείχαν ο υπουργός Δικαιοσύνης, μέλη του ρουμανικού Κοινοβουλίου, το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, ο Γενικός Εισαγγελέας, η Εθνική Διεύθυνση Καταπολέμησης της Διαφθοράς, η Εθνική Υπηρεσία Ακεραιότητας, η Εθνική Υπηρεσία Διαχείρισης Κατασχεθέντων Περιουσιακών Στοιχείων (ANABI), οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και δικαστικές ενώσεις.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ

Στην παρούσα ενότητα αξιολογείται η πρόοδος όσον αφορά τις συστάσεις της Επιτροπής στις προηγούμενες εκθέσεις του ΜΣΕ και ειδικότερα τις 12 συστάσεις του Ιανουαρίου 2017 και τις οκτώ πρόσθετες συστάσεις του Νοεμβρίου 2018. Η υλοποίηση όλων των υπόλοιπων συστάσεων θα επιτρέψει την ολοκλήρωση του ΜΣΕ. Αντιπροσωπεύουν τα ουσιαστικά βήματα που απαιτούνται για την εδραίωση της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας σε μια βιώσιμη πορεία για το μέλλον, ενώ η συνεργασία με τη Ρουμανία θα επικεντρωθεί στη συνέχιση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων, στο πλαίσιο της έκθεσης για το κράτος δικαίου.

2.1. Στόχος αναφοράς 1: Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης¹⁴

Νόμοι περί δικαιοσύνης και νομικές εγγυήσεις για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης

Συστάσεις του 2018

- Άμεση αναστολή της εφαρμογής των νόμων περί δικαιοσύνης και των επακόλουθων έκτακτων διαταγμάτων.
- Αναθεώρηση των νόμων περί δικαιοσύνης λαμβανομένων πλήρως υπόψη των συστάσεων που έχουν διατυπωθεί στο πλαίσιο του ΜΣΕ και των συστάσεων που έχουν εκδοθεί από την Επιτροπή της Βενετίας και τη GRECO.

Τρεις νόμοι περί δικαιοσύνης¹⁵ καθορίζουν το καθεστώς των δικαστικών και διέπουν το δικαστικό σύστημα και το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Ως εκ τούτου, έχουν καίρια σημασία για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστικών και την εύρυθμη λειτουργία της δικαιοσύνης. Οι τροποποιήσεις των εν λόγω νόμων περί δικαιοσύνης το 2018 και το 2019 είχαν σοβαρό αντίκτυπο στην ανεξαρτησία, την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος. Στα μείζονα ζητήματα που εντοπίστηκαν περιλαμβάνονταν η σύσταση ειδικού τμήματος για τη διερεύνηση αξιόποινων πράξεων στο δικαστικό σώμα (SIJ), το σύστημα αστικής ευθύνης δικαστών και εισαγγελέων, τα καθεστώτα πρόωρης συνταξιοδότησης, η είσοδος στο επάγγελμα, καθώς και το καθεστώς και ο διορισμός των υψηλόβαθμων εισαγγελέων. Η εφαρμογή των τροποποιημένων νόμων επιβεβαίωσε σύντομα τις ανησυχίες και τα νέα ζητήματα που προέκυψαν κατά τα ενδιάμεσα έτη κατέδειξαν σαφώς την ανάγκη συνολικής αναθεώρησης των νόμων¹⁶.

Ο προβληματισμός σχετικά με τη μέθοδο τροποποίησης των τριών νόμων ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2020 και επιταχύνθηκε την άνοιξη του 2022¹⁷, με την έναρξη νέας διαβούλευσης από το Υπουργείο Δικαιοσύνης τον Ιούνιο του 2022. Η διαβούλευση οδήγησε σε αναθεωρημένα σχέδια που υποβλήθηκαν για γνωμοδότηση στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο (στο εξής: ΑΔΣ). Η γνωμοδότησή του τον Αύγουστο του 2022 οδήγησε στην

¹⁴ Οι πλήρεις στόχοι αναφοράς της αρχικής απόφασης για τον ΜΣΕ παρατίθενται στο παράρτημα.

¹⁵ Νόμος αριθ. 207/2018 για την τροποποίηση του νόμου αριθ. 304/2004 περί οργάνωσης της δικαιοσύνης· νόμος αριθ. 234/2018 για την τροποποίηση του νόμου αριθ. 317/2004 σχετικά με το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο· νόμος αριθ. 242/2018 για την τροποποίηση του νόμου αριθ. 303/2004 σχετικά με το καθεστώς δικαστών και εισαγγελέων. Οι νόμοι τροποποιήθηκαν περαιτέρω μέσω έκτακτων κυβερνητικών διαταγμάτων το 2018 και το 2019.

¹⁶ Για παράδειγμα, οι κανόνες διορισμού για το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο και τη Δικαστική Επιθεώρηση. Βλ. λεπτομέρειες στην έκθεση του ΜΣΕ του 2019 [COM (2019) 499].

¹⁷ Για λεπτομέρειες σχετικά με τις εξελίξεις μεταξύ Σεπτεμβρίου 2020 και Ιουνίου 2022, βλ. την έκθεση του ΜΣΕ του 2021 και το κεφάλαιο για τη Ρουμανία στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου.

κατάθεση νέας αναθεωρημένης έκδοσης των νόμων στο Κοινοβούλιο και η κοινοβουλευτική διαδικασία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2022¹⁸. Διάφορες διατάξεις των νόμων που εγκρίθηκαν προσβλήθηκαν ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ρουμανίας, το οποίο απέρριψε όλες τις προσφυγές. Οι νόμοι εκδόθηκαν από τον πρόεδρο της Ρουμανίας στις 15 Νοεμβρίου¹⁹. Η αναθεώρηση των νόμων περί δικαιοσύνης αποτελεί επίσης ορόσημο στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας²⁰.

Η κυβέρνηση θεώρησε ότι οι προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής της Βενετίας είχαν καταστήσει σαφείς τις θέσεις της και είχαν ληφθεί υπόψη στους αναθεωρημένους νόμους, ακόμη και αν τα τελικά σχέδια δεν είχαν αποσταλεί ειδικά για διαβούλευση πριν από την υποβολή τους στο Κοινοβούλιο. Ωστόσο, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης προσέφυγε στην Επιτροπή της Βενετίας. Κατόπιν αιτήματος των ρουμανικών αρχών για εξέταση της γνωμοδότησης με επείγουσα διαδικασία, η Επιτροπή της Βενετίας εκπόνησε επείγουσα γνωμοδότηση σχετικά με τους τρεις νόμους περί δικαιοσύνης, η οποία δημοσιεύτηκε στις 18 Νοεμβρίου²¹. Η εν λόγω γνωμοδότηση θα υποβληθεί προς έγκριση στην Επιτροπή της Βενετίας κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Δεκεμβρίου 2022.

Οι εγκριθείσες αναθεωρήσεις των νόμων συνιστούν σημαντική αναδιάρθρωση του νομοθετικού πλαισίου. Στις προηγούμενες εκθέσεις επισημάνθηκαν ζητήματα που αφορούν τις δομές και τις διαδικασίες, όπως η διάλυση του SIIJ, το καθεστώς για τις πειθαρχικές διαδικασίες και τα καθεστώτα αστικής και ποινικής ευθύνης δικαστών και εισαγγελέων, η λογοδοσία και ο διορισμός της διεύθυνσης της Δικαστικής Επιθεώρησης και οι διαδικασίες διορισμού και απόλυσης ανώτερων εισαγγελέων, καθώς και ο ρόλος του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου και του ΑΔΣ. Εξίσου σημαντικός είναι ο αντίκτυπος των μεταρρυθμίσεων στην ανεξαρτησία και την οργάνωση της σταδιοδρομίας των δικαστικών.

Οι αναθεωρημένοι νόμοι περί δικαιοσύνης μεταρρύθμισαν το καθεστώς αστικής ευθύνης δικαστών και εισαγγελέων, αντιμετωπίζοντας ένα μακροχρόνιο ζήτημα που εντοπίστηκε στις εκθέσεις του ΜΣΕ²², στις εκθέσεις για το κράτος δικαίου, καθώς και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου²³. Ο νέος νόμος για το καθεστώς των δικαστικών προβλέπει ότι, όταν ο ενάγων ασκεί αγωγή αποζημίωσης για δικαστική πλάνη, το υπουργείο Οικονομικών ειδοποιεί αμέσως τον ενδιαφερόμενο δικαστικό, ο οποίος μπορεί να ζητήσει να παρέμβει στην πρώτη διαδικασία κατά του κράτους. Επιπλέον, το υπουργείο Οικονομικών μπορεί να

¹⁸ Μια ειδική μικτή κοινοβουλευτική επιτροπή των δύο σωμάτων εξέτασε τους νόμους στο πλαίσιο επείγουσας κοινοβουλευτικής διαδικασίας που άρχισε στις 12 Σεπτεμβρίου. Η κοινοβουλευτική διαδικασία ολοκληρώθηκε στις 17 Οκτωβρίου μετά από θετική ψήφο στη Γερουσία.

¹⁹ Οι νόμοι δημοσιεύθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα στις 16 Νοεμβρίου.

²⁰ Ορόσημο 423 του ΣΑΑ της Ρουμανίας: Έναρξη ισχύος των «νόμων περί δικαιοσύνης» (νόμοι για το καθεστώς των δικαστών, τη δικαστική οργάνωση, το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο).

²¹ Γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας αριθ. CDL-PI(2022)047.

²² Βλ. ιδίως την τεχνική έκθεση του 2018 [SWD (2018) 551 final] και την έκθεση του 2021 για το κράτος δικαίου — κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία. Οι κανόνες που ίσχυαν προηγουμένως προκαλούσαν ανησυχίες λόγω της εξουσίας που είχε ανατεθεί στο υπουργείο Οικονομικών, το οποίο μπορούσε να εκτιμά αν ένα δικαστικό σφάλμα διαπράχθηκε με κακή πίστη ή από βαριά αμέλεια και, στη συνέχεια, να κινήσει διαδικασίες αποζημίωσης κατά δικαστών για τη βλάβη που προκλήθηκε.

²³ Στην απόφασή του της 18 Μαΐου 2021, Asociația «Forumul Judecătorilor Din România» κ.λπ., στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 και C-379/19, σκέψεις 233-241, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι τα δικαιώματα υπεράσπισης των δικαστών θα πρέπει να γίνονται πλήρως σεβαστά, ότι το δικαστήριο θα πρέπει να αποφαινεται επί της προσωπικής ευθύνης των δικαστών και ότι ο νόμος πρέπει να παρέχει με σαφήνεια και ακρίβεια τις αναγκαίες εγγυήσεις που διασφαλίζουν ότι ούτε η έρευνα ούτε η αγωγή εξ αναγωγής μπορούν να μετατραπούν σε μέσο άσκησης πίεσεων επί του δικαιοδοτικού έργου.

ασκήσει αγωγή εξ αναγωγής κατά του δικαστικού μόνον εάν το αρμόδιο τμήμα του ΑΔΣ διαπιστώσει την ύπαρξη κακής πίστης ή βαριάς αμέλειας σε περίπτωση δικαστικής πλάνης, βάσει έκθεσης της Δικαστικής Επιθεώρησης. Παλαιότερα, το Υπουργείο μπορούσε να ασκήσει την αγωγή ανεξάρτητα από τα συμπεράσματα της έκθεσης της Δικαστικής Επιθεώρησης.

Θεσπίστηκαν επίσης περισσότερες δικλείδες ασφαλείας όσον αφορά την πειθαρχική ευθύνη των δικαστικών. Επί της ουσίας, καταργήθηκαν τα πειθαρχικά παραπτώματα που δημιουργούσαν ανησυχίες για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης²⁴ και την υπεροχή του δικαίου της ΕΕ²⁵. Ταυτόχρονα, η επέκταση ενός άλλου πειθαρχικού παραπτώματος στην έκφραση πολιτικών πεποιθήσεων όχι μόνο κατά την άσκηση των καθηκόντων, αλλά και γενικότερα κατά τη δημόσια έκφραση των εν λόγω απόψεων, θα πρέπει να παρακολουθείται για να διασφαλίζεται ότι δεν περιορίζει αδικαιολόγητα την ελευθερία λόγου των δικαστικών. Όσον αφορά τις διαδικαστικές πτυχές, οι αποφάσεις των τμημάτων του ΑΔΣ σε πειθαρχικές υποθέσεις πρέπει πλέον να αιτιολογούνται και να κοινοποιούνται αμελλητί στον αρμόδιο δικαστικό. Ο νόμος προβλέπει επίσης τη διαγραφή των πειθαρχικών κυρώσεων από το ιστορικό του δικαστικού τρία έτη από την ημερομηνία εκτέλεσής τους, εάν κατά την εν λόγω περίοδο δεν έχει επιβληθεί νέα πειθαρχική κύρωση στον δικαστικό.

Όσον αφορά την ίδια την πειθαρχική διαδικασία, θεσπίζονται επίσης αυστηρότερες προθεσμίες για την αιτιολόγηση των πειθαρχικών αποφάσεων του ΑΔΣ²⁶. Μια άλλη ανησυχία αφορά τη δυνατότητα της Δικαστικής Επιθεώρησης να προσβάλει αποφάσεις του πειθαρχικού τμήματος του ΑΔΣ²⁷.

Οι νόμοι περί δικαιοσύνης εισάγουν ορισμένες σημαντικές τροποποιήσεις σχετικά με την οργάνωση της σταδιοδρομίας των δικαστικών. Η διάρκεια της κατάρτισης στο Εθνικό Ινστιτούτο Δικαστικών (στο εξής: ΕΙΔ) αυξήθηκε από δύο σε τρία έτη. Παρότι αυτό μπορεί να έχει πιο μακροπρόθεσμο αντίκτυπο στο μέγεθος της ομάδας των διαθέσιμων νέων δικαστικών²⁸, παρέχει επίσης περισσότερο χρόνο για την πρακτική κατάρτισή τους. Άλλες τροποποιημένες διατάξεις αφορούν την απαίτηση αρχαιότητας για τις προαγωγές σε ανώτερα δικαστήρια και εισαγγελίες, οι οποίες έχουν συνολικά αυξηθεί²⁹. Για τους διορισμούς στις ειδικές εισαγγελικές υπηρεσίες, στην εθνική υπηρεσία καταπολέμησης της διαφθοράς (DNA)

²⁴ Αυτό το παράπτωμα αφορά πράξεις που θίγουν την τιμή, την επαγγελματική ακεραιότητα ή το κύρος της δικαιοσύνης, οι οποίες διαπράττονται κατά την εκτέλεση ή εκτός της εκτέλεσης εργασιακών καθηκόντων.

²⁵ Το παράπτωμα της μη συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου ή με τις αποφάσεις που εκδίδει το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο κατά την εκδίκαση προσφυγών υπέρ του νόμου, το οποίο θα εξέθετε τους δικαστές σε πειθαρχική ευθύνη όταν δεν εφαρμόζουν αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου που τους απαγορεύουν να εξετάζουν τη συμμόρφωση διατάξεων του εθνικού δικαίου με το δίκαιο της ΕΕ, βλ. απόφαση του ΔΕΕ της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS, στην υπόθεση C-430/21, σκέψεις 79 έως 93.

²⁶ Αυτές πρέπει πλέον να αιτιολογούνται χωρίς καθυστέρηση, αντί της προηγούμενης προθεσμίας των 20 ημερών, η οποία συχνά παραβλεπόταν.

²⁷ Μόλις το πειθαρχικό συμβούλιο του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου αποφανθεί υπέρ του δικαστή, η απόφαση αυτή θα πρέπει να είναι οριστική [CDL-AD (2002) 015, Γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας σχετικά με το σχέδιο νόμου για τις τροποποιήσεις του βουλγαρικού νόμου για το δικαστικό σύστημα].

²⁸ Στη γνώμη του ΑΔΣ σχετικά με τα σχέδια νόμων επισημαίνεται ο κίνδυνος η αύξηση αυτή να έχει σημαντικό αντίκτυπο στους ανθρώπινους πόρους και στον φόρτο εργασίας των δικαστηρίων και των εισαγγελιών, με πιθανές συνέπειες για την ποιότητα της δικαιοσύνης. Η εφαρμογή αυτών των διατάξεων και ο πρακτικός αντίκτυπός τους στον φόρτο εργασίας και τον αποτελεσματικό χειρισμό των υποθέσεων θα εξακολουθήσουν να παρακολουθούνται στο πλαίσιο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου.

²⁹ Είναι πλέον 7 έτη για τα δικαστήρια, 9 έτη για τα εφετεία, 10 έτη για την εισαγγελία που συνδέεται με το HCCJ.

και στη διεύθυνση για τη διερεύνηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας (DPCOT), οι απαιτήσεις αρχαιότητας διατηρήθηκαν σε δέκα έτη, με προσωρινή μεταβατική περίοδο για τον μετριασμό των πιθανών επιπτώσεων στους ανθρώπινους πόρους. Απομένει να διαπιστωθεί ο συγκεκριμένος αντίκτυπος των νέων απαιτήσεων αρχαιότητας στους ανθρώπινους πόρους μετά τη σταδιακή κατάργηση του προσωρινού μέτρου. Ο νόμος διατηρεί τα δύο υφιστάμενα είδη προαγωγής στα εφετεία, τα δικαστήρια και τις εισαγγελίες που συνδέονται με αυτά, αλλά αναστέλλει τις διατάξεις σχετικά με τις ανταγωνιστικές επιτόπιες προαγωγές έως τον Δεκέμβριο του 2025, επιτρέποντας μόνο τις προαγωγές βάσει αποτελεσματικότητας κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου³⁰. Θεσπίστηκαν νέοι κανόνες για την προαγωγή των δικαστών στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο (στο εξής: HCCJ), όπου οι προαγωγές βάσει γραπτού διαγωνισμού έχουν αντικατασταθεί από επιλογή βάσει αξιολόγησης των δικαστικών αποφάσεων που έλαβαν οι υποψήφιοι καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητάς τους στο εφετείο και βάσει συνέντευξης ενώπιον του τμήματος δικαστών του ΑΔΣ³¹. Μετά την προαγωγή τους στο HCCJ, οι δικαστές εξαιρούνται επίσης από περαιτέρω επαγγελματικές αξιολογήσεις. Άλλες σημαντικές αλλαγές αφορούν τον διορισμό διευθυντών δεύτερης βαθμίδας σε πρωτοδικεία, δικαστήρια, ειδικά δικαστήρια, εφετεία και στις εισαγγελίες που συνδέονται με αυτά. Ο διορισμός δεν πραγματοποιείται πλέον με διαγωνισμό, αλλά απλώς κατόπιν πρότασης του προέδρου του δικαστηρίου ή του προϊσταμένου της εισαγγελίας.

Η επείγουσα γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας επικεντρώνεται σε περιορισμένο αριθμό θεμάτων, τα οποία αφορούν την αστική και πειθαρχική ευθύνη των δικαστικών και τους διαγωνισμούς για την είσοδο στο δικαστικό σώμα, καθώς και τον διορισμό και την απομάκρυνση ειδικευμένων και υψηλόβαθμων εισαγγελέων. Η γνωμοδότηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, στο σύνολό τους, οι νόμοι φαίνεται να κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, παρότι η Επιτροπή της Βενετίας εξέφρασε τη λύπη της για το γεγονός ότι η ρουμανική κυβέρνηση δεν απέστειλε τους νόμους για διαβούλευση όπως είχε ανακοινωθεί. Παρατηρούνται θετικά στοιχεία σχετικά με τον διορισμό και την απόλυση υψηλόβαθμων εισαγγελέων (βλ. επίσης παρακάτω). Επιπλέον, στη γνωμοδότηση επισημαίνεται ότι υπάρχουν δικλείδες ασφαλείας έναντι πολιτικών παρεμβάσεων στο έργο της DNA, καθώς και σαφής περιορισμός των εξουσιών του γενικού εισαγγελέα όσον αφορά την DNA και την DPCOT, καθώς και του ελέγχου του υπουργού Δικαιοσύνης (που περιορίζεται σε διοικητικά ζητήματα). Ωστόσο, η Επιτροπή της Βενετίας εξέδωσε διάφορες συστάσεις, οι οποίες ενδέχεται να συνεπάγονται περαιτέρω στοχευμένες αλλαγές στη νομοθεσία, όπως παράταση της διάρκειας της θητείας των υψηλόβαθμων εισαγγελέων από την τρέχουσα τριετία και κατάργηση της δυνατότητας ανανέωσης της θητείας, καθώς και ενίσχυση των δικλείδων ασφαλείας σε περίπτωση που ο γενικός εισαγγελέας ακυρώσει τις αποφάσεις των τακτικών εισαγγελέων. Άλλες προτεινόμενες αλλαγές περιλαμβάνουν την ανταγωνιστική επιλογή για αναπληρωτές διευθυντές στα δικαστήρια και τις εισαγγελίες και ορίζουν σαφώς ότι οι

³⁰ Πρόκειται για τις «επιτόπιες» προαγωγές, οι οποίες βασίζονται στα αποτελέσματα των διαγωνισμών για τις προαγωγές, και την προαγωγή βάσει αποτελεσματικότητας, η οποία βασίζεται στην αξιολόγηση της δραστηριότητας των δικαστικών κατά τα τελευταία έτη. Από το 2025, οι επιτόπιες προαγωγές προβλέπεται να έχουν ως ανώτατο όριο το 20 % του συνολικού αριθμού των κενών θέσεων. Αυτοί οι περιορισμοί σε μια διαδικασία για τις προαγωγές που εκλαμβάνεται ως περισσότερο αντικειμενική και αξιοκρατική έχουν επικριθεί από ορισμένες ενώσεις δικαστικών στη Ρουμανία.

³¹ Επίσης, αυτή η τροποποίηση έχει επικριθεί από ορισμένες ενώσεις δικαστικών και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες υποστηρίζουν ότι ο αξιοκρατικός και ανταγωνιστικός χαρακτήρας της διαδικασίας έχει μειωθεί. Από την άλλη πλευρά, το ΑΔΣ υποστήριξε ότι το ισχύον σύστημα δεν λειτουργούσε αποτελεσματικά και ότι, σε αυτό το επίπεδο αρχαιότητας, οι εξετάσεις βάσει γνώσεων για τους δικαστές είναι λιγότερο σημαντικές από την ανάλυση των επιδόσεών τους στην έδρα.

αστυνομικοί της δικαστικής αστυνομίας που αποσπώνται σε εισαγγελίες δεν μπορούν να λογοδοτούν στον υπουργό εσωτερικών.

Όσον αφορά το SIIJ, τον Φεβρουάριο του 2021 κατατέθηκε στο Κοινοβούλιο ένα αρχικό σχέδιο νόμου για τη διάλυση αυτού του οργάνου. Παρά την έγκριση από τη Βουλή των Αντιπροσώπων —και την ευνοϊκή γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας— το σχέδιο δεν εγκρίθηκε από τη Γερουσία. Η νέα κυβέρνηση δρομολόγησε εκ νέου τη διαδικασία τον Ιανουάριο του 2022 και, μετά από σύντομη δεκαήμερη δημόσια διαβούλευση σχετικά με νέο σχέδιο και θετική γνωμοδότηση του ΑΔΣ, το Κοινοβούλιο ενέκρινε νόμο στις 28 Φεβρουαρίου 2022³², ενώ εκκρεμούσε η επικείμενη γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας. Το SIIJ διαλύθηκε τον Μάρτιο του 2022.

Το SIIJ δεν κατάφερε να λειτουργήσει αποτελεσματικά: κατά τα τρία έτη της ύπαρξής του, απέστειλε μόνο επτά υποθέσεις στο δικαστήριο και συσώρευσε μεγάλο όγκο υποθέσεων³³. Με τη διάλυση του SIIJ, η αρμοδιότητα διερεύνησης αδικημάτων που διαπράττονται από δικαστικούς μεταβιβάστηκε σε «διορισμένους εισαγγελείς» εντός των εισαγγελιών που υπάρχουν στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο³⁴ και στα εφετεία³⁵. Στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου επισημαίνεται ότι, ενώ το νέο σύστημα συνιστά βελτίωση όσον αφορά τον αριθμό των εισαγγελέων που κατανέμονται στη νέα δομή και την εδαφική κατανομή του³⁶, εκφράστηκαν ανησυχίες σχετικά με τον αντίκτυπο του στην ανεξαρτησία της δικαιοσύνης³⁷. Για παράδειγμα, δεν αξιοποιήθηκε η ευκαιρία να αντιμετωπιστεί διά νόμου η ανησυχία σχετικά με αβάσιμους ισχυρισμούς («κακόβουλες καταγγελίες») που χρησιμοποιούνται ως μέσο άσκησης πίεσης κατά δικαστικών. Η αρμοδιότητα *ratione personae* που ίσχυε στο πλαίσιο του προηγούμενου συστήματος διατηρήθηκε, χωρίς να είναι σαφής ο τρόπος με τον οποίο το σύστημα θα πληρούσε το κριτήριο της αιτιολόγησής του από αντικειμενικές και επαληθεύσιμες απαιτήσεις σχετικά με την ορθή απονομή της δικαιοσύνης, όπως ορίζει το ΔΕΕ³⁸. Επιπλέον, η έλλειψη νέων ειδικών δικλείδων ασφαλείας στη δομή που δημιουργήθηκε είχε προκαλέσει ανησυχία, υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ³⁹. Στη γνωμοδότησή της τον Μάρτιο του 2022, η Επιτροπή της Βενετίας έκρινε ότι

³² Νόμος αριθ. 49 της 11ης Μαρτίου 2022 σχετικά με την κατάργηση του Τμήματος για τη Διερεύνηση Αξιόποιων Πράξεων στο Δικαστικό Σώμα, καθώς και για την τροποποίηση του νόμου αριθ. 135/2010 περί Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα, τεύχος αριθ. 244 της 11ης Μαρτίου 2022. Ο νόμος προσβλήθηκε ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου, το οποίο τον κήρυξε συνταγματικό με την απόφαση αριθ. 88 της 9ης Μαρτίου 2022.

³³ Το SIIJ είχε συνολικά 9 651 υποθέσεις προς επίλυση. Μεταξύ 2018 και 2022, επέλυσε συνολικά 2 000 υποθέσεις. Από τις υποθέσεις αυτές, το SIIJ εξέδωσε 7 παραπομπές και ενήγγαγε 9 κατηγορουμένους, με αποτέλεσμα ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων να ανέλθει σε 7 002 τον Μάρτιο του 2022.

³⁴ Για παραπτώματα που διαπράττονται από μέλη του ΑΔΣ, δικαστές και εισαγγελείς του HCCJ, δικαστές και εισαγγελείς των εφετείων και του στρατοδικείου, καθώς και τους δικαστές του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

³⁵ Για παραπτώματα που διαπράττονται από δικαστές και εισαγγελείς πρωτοδικείων, δικαστηρίων και στρατοδικείων.

³⁶ Στο πλαίσιο της νέας δομής, ο γενικός εισαγγελέας μπορεί να ορίσει έως 14 εισαγγελείς στο πλαίσιο της εισαγγελίας του HCCJ και έως τρεις εισαγγελείς σε κάθε εισαγγελία που συνδέεται με τα εφετεία. Οι εισαγγελείς διορίζονται για περίοδο τεσσάρων ετών κατόπιν σύστασης της ολομέλειας του ΑΔΣ. Επανέρχονται στην αρχική τους θέση κατά τη λήξη της εν λόγω θητείας ή κατόπιν απόφασης του γενικού εισαγγελέα να τερματίσει τον διορισμό τους.

³⁷ Δήλωση του Φόρουμ Ρουμάνων Δικαστών, της Κίνησης για την προάσπιση του καθεστώτος των εισαγγελέων και της Πρωτοβουλίας για ίδρυση Ένωσης Δικαιοσύνης της 24ης Ιανουαρίου 2022.

³⁸ Απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 2021, *Asociația «Forumul Judecătorilor Din România» κ.λπ.*, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 και C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, σκέψη 223.

³⁹ Η νέα δομή θα πρέπει «να συνοδεύεται από ειδικές εγγυήσεις, χάρη στις οποίες, αφενός, να αποκλείεται κάθε κίνδυνος χρησιμοποίησης της υπηρεσίας αυτής ως μέσου πολιτικού ελέγχου του έργου των δικαστών

τυχόν διάλυση του SIIJ θα πρέπει να διασφαλίζει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στη διερεύνηση καταγγελιών για διαφθορά από δικαστές και εισαγγελείς⁴⁰. Άλλες ανησυχίες επικεντρώθηκαν στη διαδικασία τοποθέτησης των «διορισμένων εισαγγελέων»⁴¹. Η αποκεντρωμένη προσέγγιση που εφαρμόζεται θέτει το βάρος στην ανάγκη παρακολούθησης των επιδόσεων του νέου συστήματος. Έως τώρα, δεν έχουν αναφερθεί διαδικαστικά περιστατικά, ενώ οι εργασίες επικεντρώθηκαν στην επεξεργασία των υποθέσεων που διαβιβάστηκαν⁴² και δόθηκε προτεραιότητα στο κλείσιμο υποθέσεων βάσει αβάσιμων ισχυρισμών. Πάνω από το 95 % των διαβιβασθέντων φακέλων που έχουν διεκπεραιωθεί έως τώρα φαίνεται ότι βασίζονται σε κακόβουλες καταγγελίες. Επίσης, ο Γενικός Εισαγγελέας έχει αναπτύξει μεθοδολογία για την ιεράρχηση των υποθέσεων. Η έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου περιλάμβανε δύο ειδικές συστάσεις σχετικά με το νέο καθεστώς⁴³, για την υλοποίηση των οποίων η Επιτροπή θα υποβάλει στοιχεία στην έκθεση του 2023 για το κράτος δικαίου.

Οι νομοθετικές διαδικασίες για την αναθεώρηση των τριών νόμων περί δικαιοσύνης και των διατάξεων σχετικά με τη διερεύνηση αδικημάτων στο δικαστικό σώμα έχουν πλέον ολοκληρωθεί. Η ρουμανική κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να λάβει ιδιαιτέρως υπόψη την επικείμενη γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας σχετικά με τους νόμους περί δικαιοσύνης, η οποία ενδέχεται να επιφέρει περαιτέρω στοχευμένες αλλαγές στη νομοθεσία. Η παρακολούθηση αυτής της δέσμευσης και η πρακτική εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρακολούθησης της Επιτροπής στο πλαίσιο της έκθεσης για το κράτος δικαίου. Οι νέοι νόμοι περί δικαιοσύνης θα αξιολογηθούν επίσης στο πλαίσιο της ειδικής διαδικασίας του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας.

Διορισμοί σε ηγετικές θέσεις των εισαγγελικών υπηρεσιών

και των εισαγγελέων, ικανός να υπονομεύσει την ανεξαρτησία τους, και, αφετέρου, να διασφαλίζεται ότι κατά την άσκηση της ως άνω αρμοδιότητας έναντι των δικαστών και των εισαγγελέων μπορούν να τηρούνται πλήρως οι απαιτήσεις που απορρέουν από τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη», απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 2021, *Asociația 'Forumul Judecătorilor Din România* κ.λπ., στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 και C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, σκέψη 223.

⁴⁰ Επιτροπή της Βενετίας, Γνωμοδότηση σχετικά με το σχέδιο νόμου για τη διάλυση του τμήματος για τη διερεύνηση αξιόποινων πράξεων που διαπράττονται από το δικαστικό σώμα [CDL-AD (2022) 003], σημείο 37.

⁴¹ Οι ανησυχίες περιλάμβαναν την έλλειψη ειδικής ανταγωνιστικής διαδικασίας και ειδικού ρόλου για το Τμήμα Εισαγγελέων του ΑΔΣ. Η Επιτροπή της Βενετίας υπογράμμισε τη σημασία της μεγαλύτερης συμμετοχής του εισαγγελικού τμήματος του ΑΔΣ στην αρχική επιλογή εισαγγελέων [Γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας (CDL-AD (2022) 003), σημείο 28]. Αυτές οι ανησυχίες ενισχύθηκαν από τις αρχικές αποφάσεις του ΑΔΣ, οι οποίες φάνηκε να ευνοούν τη συνέχεια με το προηγούμενο προσωπικό του SIIJ. Μέχρι στιγμής, από το σύνολο των 59 θέσεων, έχουν καλυφθεί 37 και εκκρεμούν άλλες 9 προτάσεις. Ο Γενικός Εισαγγελέας επισήμανε ορισμένες δυσκολίες όσον αφορά τον διορισμό εισαγγελέων από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο σε ορισμένα αξιώματα, γεγονός που οδήγησε σε αποκλίσεις στην κατανομή του φόρτου εργασίας.

⁴² Μετά τη διάλυση του SIIJ, 1 237 φάκελοι επιλύθηκαν από τη νέα δομή έως το τέλος Σεπτεμβρίου 2022 (786 σε κεντρικό επίπεδο και 451 σε τοπικό επίπεδο) και 2 960 υποθέσεις εξακολουθούν να εκκρεμούν σε κεντρικό επίπεδο, ενώ οι εισαγγελίες σε ολόκληρη τη χώρα έχουν 4 208 εκκρεμείς υποθέσεις.

⁴³ Οι δύο συστάσεις είναι να «λάβει μέτρα για την αντιμετώπιση των εναπομενουσών ανησυχιών σχετικά με τη διερεύνηση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων στο δικαστικό σώμα, λαμβανομένων υπόψη των ευρωπαϊκών προτύπων και των σχετικών γνωμών της Επιτροπής της Βενετίας» και να «παρακολουθεί στενά τον αντίκτυπο του νέου συστήματος για τη διερεύνηση και τη δίωξη αδικημάτων διαφθοράς στο δικαστικό σώμα». Βλ. επίσης τον τρίτο στόχο αναφοράς.

- Σύσταση του 2017: να τεθεί σε εφαρμογή ένα ισχυρό και ανεξάρτητο σύστημα διορισμού των ανώτερων εισαγγελέων, βάσει σαφών και διαφανών κριτηρίων, με τη στήριξη της Επιτροπής της Βενετίας.
- Σύσταση του 2018: σεβασμός των αρνητικών γνωμοδοτήσεων του Ανώτατου Συμβουλίου όσον αφορά τους διορισμούς ή τις απολύσεις εισαγγελέων σε διευθυντικές θέσεις, έως ότου τεθεί σε εφαρμογή νέο νομικό πλαίσιο σύμφωνο με τη σύσταση 1 του Ιανουαρίου του 2017.
- Σύσταση του 2018: επανεκκίνηση της διαδικασίας για τον διορισμό προϊστάμενου εισαγγελέα της DNA με αποδεδειγμένη πείρα όσον αφορά την άσκηση διώξεων για εγκλήματα διαφθοράς και με σαφή εντολή να συνεχίσει η DNA τη διεξαγωγή επαγγελματικής, ανεξάρτητης και αμερόληπτης διερεύνησης υποθέσεων διαφθοράς.

Ένα σύστημα διαφανών και αξιοκρατικών διορισμών των ανώτατων εισαγγελέων, το οποίο είναι σε θέση να παρέχει επαρκείς εγγυήσεις κατά της πολιτικοποίησης, αποτελεί μακροχρόνια σύσταση του ΜΣΕ. Διαδοχικές εκθέσεις του ΜΣΕ είχαν τονίσει την ανάγκη για επαρκείς ελέγχους και ισορροπίες στη διαδικασία διορισμού ανώτατων εισαγγελέων και διατύπωναν προβληματισμό σχετικά με τον βαθμό στον οποίο η ίδια διαδικασία διορισμού και απόλυσης μπορεί να εφαρμοστεί στις κατώτερες διοικητικές βαθμίδες της εισαγγελίας⁴⁴. Η Επιτροπή έχει επίσης υπογραμμίσει επανειλημμένα ότι η διαβούλευση με την Επιτροπή της Βενετίας σχετικά με την προβλεπόμενη διαδικασία αποτελεί σημαντικό τρόπο για να επιτευχθεί η βιωσιμότητα της επιλεγείσας λύσης και στην πορεία να εξασφαλιστεί ισορροπία που θα αντέξει στη δοκιμασία του χρόνου μεταξύ του αντίστοιχου ρόλου των διαφόρων εμπλεκόμενων θεσμικών οργάνων, του προέδρου της Ρουμανίας, του υπουργού Δικαιοσύνης και του ΑΔΣ⁴⁵.

Η Επιτροπή της Βενετίας αναγνώρισε ότι υπάρχουν διάφορα πρότυπα όσον αφορά τον διορισμό στη θέση του γενικού εισαγγελέα (ή σε ανάλογες θέσεις ανώτατων εισαγγελέων). Ωστόσο, έχει επισημάνει ότι η εμπιστοσύνη του κοινού απαιτεί επαρκή ισορροπία μεταξύ της απαίτησης για δημοκρατική νομιμότητα αυτών των διορισμών και της απαίτησης για αποπολιτικοποίηση⁴⁶.

Η διαδικασία διορισμού των ανώτατων εισαγγελέων αποτελεί μέρος του αναθεωρημένου νόμου για το καθεστώς των δικαστικών που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο τον Οκτώβριο του 2022. Η διαδικασία προβλέπει ότι οι προϊστάμενοι εισαγγελείς (γενικός εισαγγελέας, προϊστάμενος εισαγγελέας της DNA και προϊστάμενος εισαγγελέας της DIICOT), καθώς και οι αναπληρωτές τους, διορίζονται από τον πρόεδρο της Ρουμανίας κατόπιν αιτιολογημένης πρότασης που υποβάλλεται από τον υπουργό Δικαιοσύνης, μετά από διαδικασία επιλογής

⁴⁴ Η σύσταση χρονολογείται από το 2016 και η συνάφειά της αναδείχθηκε από μεταγενέστερες εξελίξεις. Ενώ οι διορισμοί εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από συναινετική προσέγγιση, οι αντιπαραθέσεις που συνδέονται ιδίως με την αυθαιρεσία που επιτρέπει ο νόμος κατά τη διαδικασία των απολύσεων κατέδειξαν την ανάγκη για σαφήνεια και τη θέσπιση δικλείδων ασφαλείας. Η έκθεση του ΜΣΕ του 2016 περιλαμβάνει επίσης τη σύσταση να μην εφαρμόζεται διαδικασία που περιέχει πολιτικό στοιχείο σε θέσεις κατώτερων διοικητικών στελεχών, αναπληρωτών και προϊσταμένων τμήματος (η οποία θα επαφίεται στο ΑΔΣ και στην ηγεσία των ενδιαφερόμενων οργανισμών).

⁴⁵ Βλ. την ανησυχία της Επιτροπής της Βενετίας σχετικά με την έλλειψη αντίβαρου στην επιρροή του υπουργού Δικαιοσύνης [γνωμοδότηση 950/2019 CDL-AD (2019) 014].

⁴⁶ CDL-AD (2015) 039, Κοινή γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας, του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE) και του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ΟΑΣΕ/ODIHR), σχετικά με τα σχέδια τροποποιήσεων του νόμου για την Εισαγγελία της Γεωργίας, παράγραφος 19· CDL-AD (2017) 028, Πολωνία — Γνωμοδότηση σχετικά με τον νόμο για την εισαγγελία, σημείο 33. Βλ. επίσης CDL-PI (2022) 023, Compilation of Venice Commission Opinions and Reports Concerning Prosecutors (Συλλογή των γνωμοδοτήσεων και εκθέσεων της Επιτροπής της Βενετίας σχετικά με τους εισαγγελείς).

που δρομολογήθηκε και διοργανώθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και γνωμοδότηση του ΑΔΣ. Βασικά ζητήματα στο παρελθόν περιλάμβαναν τη συνεκτικότητα και τη διαφάνεια της διαδικασίας επιλογής, τα οποία ενσωματώθηκαν στη νομοθεσία με νέους κανόνες που περιγράφουν λεπτομερώς την οργάνωση της διαδικασίας επιλογής και διορισμού, την επιλεξιμότητα των υποψηφίων, τα κριτήρια αξιολόγησης και τη σύνθεση της επιτροπής επιλογής. Ιδιαίτερη σημασία έχουν ο αντίστοιχος ρόλος και η βαρύτητα του ΑΔΣ (ιδίως του εισαγγελικού τμήματος) και του προέδρου στη διαδικασία, ως αντίβαρο στην επιρροή που ασκεί ο υπουργός Δικαιοσύνης και ως εγγυήσεις κατά της πολιτικοποίησης. Η διαδικασία προβλέπει πλέον τη συμμετοχή του τμήματος εισαγγελέων του ΑΔΣ τόσο στη διαδικασία επιλογής, όπου δύο εκπρόσωποι του τμήματος συμμετέχουν πλέον στις συνεντεύξεις, όσο και στη διαδικασία διορισμού, όπου ο υπουργός Δικαιοσύνης πρέπει να ζητήσει τη γνωμοδότηση του εν λόγω τμήματος. Μολονότι η γνωμοδότηση του ΑΔΣ δεν είναι δεσμευτική για τον υπουργό, η διαδικασία προβλέπει ότι, σε περίπτωση αρνητικής γνωμοδότησης, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί νέα συνέντευξη με τον προτεινόμενο υποψήφιο, στην οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα επιχειρήματα που διατυπώνονται στη γνωμοδότηση του ΑΔΣ. Μετά τη νέα συνέντευξη, ο υπουργός μπορεί είτε να αποστείλει την πρόταση διορισμού στον πρόεδρο είτε να αποσύρει την υποψηφιότητα και να διοργανώσει νέα διαδικασία επιλογής. Ο πρόεδρος μπορεί είτε να αποδεχθεί την πρόταση διορισμού του υπουργού και να προχωρήσει στον διορισμό, είτε να απορρίψει την εν λόγω πρόταση, αναφέροντας τους λόγους.

Συνεπώς, ο αναθεωρημένος νόμος εισήγαγε μια πιο διαφανή και αξιόπιστη διαδικασία επιλογής και διορισμού σε επίπεδο Υπουργείου Δικαιοσύνης, διασφαλίζοντας επίσης μεγαλύτερη σταθερότητα μέσω της χρήσης νομοθεσίας και όχι υπουργικών αποφάσεων. Αυτό το γεγονός εκτιμήθηκε θετικά από την Επιτροπή της Βενετίας στην επείγουσα γνωμοδότησή της. Η καθορισμένη συμμετοχή του τμήματος εισαγγελέων του ΑΔΣ θα συμβάλει επίσης στη διασφάλιση της στήριξης του δικαστικού σώματος για τους υποψηφίους που έχουν προταθεί. Ενώ η λύση που επιλέχθηκε δεν εμποδίζει τον υπουργό να προβεί σε διορισμό παρά την αρνητική γνωμοδότηση του ΑΔΣ, ούτε μετά από άρνηση του προέδρου, οι πρόσθετες δικλίδες ασφαλείας που θεσπίστηκαν βοηθούν να διασφαλιστεί ότι τα επιχειρήματα που διατυπώνονται σε μια τέτοια γνωμοδότηση του ΑΔΣ εξετάζονται επαρκώς και λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαδικασία διορισμού.

Στην επείγουσα γνωμοδότησή της, η Επιτροπή της Βενετίας διαπίστωσε ότι, ενώ η διαδικασία διορισμού συνεχίζει να αναθέτει αποφασιστικό ρόλο στον υπουργό Δικαιοσύνης, η πολιτική ευθύνη για τον διορισμό επιμερίζεται με τον πρόεδρο της Ρουμανίας και ενισχύεται ο ρόλος του ΑΔΣ. Σύμφωνα με την Επιτροπή της Βενετίας, η συμμετοχή αρκετών θεσμικών φορέων στη διαδικασία διασφαλίζει ικανοποιητικό βαθμό διαφάνειας και η τροποποίηση συνιστά βελτίωση όσον αφορά την προστασία από τον κίνδυνο κομματικών διορισμών.

Η διαδικασία απόλυσης των ανώτερων εισαγγελέων είναι παρόμοια με τη διαδικασία διορισμού. Στον αναθεωρημένο νόμο, η διαδικασία κινείται με αίτημα του υπουργού Δικαιοσύνης για γνωμοδότηση προς το τμήμα εισαγγελέων του ΑΔΣ. Η γνωμοδότηση δεν είναι δεσμευτική και, μετά την έκδοσή της, ο υπουργός μπορεί να προτείνει την απόλυση στον πρόεδρο της Ρουμανίας, ο οποίος μπορεί να απορρίψει την πρόταση μόνο για λόγους νομιμότητας. Μία αλλαγή ακολουθεί απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ),⁴⁷ η οποία επέστησε την προσοχή στην

⁴⁷ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της 5ης Μαΐου 2020, Kövesi κατά Ρουμανίας, 3594/19.

αυξανόμενη σημασία της συμμετοχής μιας αρχής ανεξάρτητης από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία στις αποφάσεις που αφορούν τον διορισμό και την απόλυση των εισαγγελέων, καθώς και στον κίνδυνο η απόλυση να έχει αποτρεπτικό αποτέλεσμα στην προθυμία των δικαστικών να συμμετάσχουν στον δημόσιο διάλογο σχετικά με ζητήματα που αφορούν το δικαστικό σώμα. Στη διαδικασία απόλυσης εισαγγελέων από ηγετικές θέσεις προστέθηκε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου, η οποία παρέχει στον απολυθέντα εισαγγελέα προθεσμία 15 ημερών για να προσβάλει την απόλυση, με αποτέλεσμα το δικαστήριο να είναι σε θέση (χωρίς να υποχρεούται) να εξετάσει τη νομιμότητα και την ορθότητα της προτεινόμενης απόλυσης⁴⁸.

Όσον αφορά τη σύσταση του 2018 σχετικά με τον διορισμό του προϊστάμενου εισαγγελέα της DNA, η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληγε στο συμπέρασμα ότι είχε ληφθεί υπόψη.

Οι αναθεωρημένοι νόμοι περί δικαιοσύνης θεσπίζουν μια πιο διαφανή και αξιόπιστη διαδικασία επιλογής για τους διορισμούς σε ηγετικές θέσεις στις εισαγγελικές αρχές, με πρόσθετες δικλείδες ασφαλείας για την ενίσχυση της λογοδοσίας του υπουργού Δικαιοσύνης κατά την υποβολή υποψηφιοτήτων. Η διαδικασία διορισμού και απόλυσης από ηγετικές θέσεις στις εισαγγελικές αρχές βρίσκεται υπό συζήτηση από την έναρξη του ΜΣΕ και η διαβούλευση με την Επιτροπή της Βενετίας αποτελεί σημαντικό τρόπο για να επιτευχθεί η βιωσιμότητα της επιλεγείσας λύσης. Η ρουμανική κυβέρνηση έχει δεσμευτεί να λάβει ιδιαίτερος υπόψη την επικείμενη γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας σχετικά με τους νόμους περί δικαιοσύνης. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί τη συνέχεια που θα δοθεί σ' αυτή τη δέσμευση και την πρακτική εφαρμογή της νέας νομοθεσίας στο πλαίσιο της έκθεσης για το κράτος δικαίου.

Κώδικες δεοντολογίας

Σύσταση του 2017: να διασφαλιστεί ότι ο κώδικας δεοντολογίας για τους βουλευτές που εξετάζεται επί του παρόντος στο Κοινοβούλιο περιλαμβάνει σαφείς διατάξεις για τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των θεσμικών οργάνων και να καταστεί σαφές ότι οι βουλευτές και η κοινοβουλευτική διαδικασία πρέπει να σέβονται την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας. Παρόμοιος κώδικας δεοντολογίας θα μπορούσε να θεσπιστεί για τους υπουργούς.

Όπως αναφέρθηκε το 2021, από τα τέλη του 2017 έχει τεθεί σε ισχύ κώδικας δεοντολογίας για τους βουλευτές⁴⁹. Μολονότι δεν περιλαμβάνει ρητές διατάξεις σχετικά με τον σεβασμό της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας⁵⁰, ενδέχεται να συνέβαλε στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και συνεπώς στη μείωση του αριθμού των περιστατικών αδιαφορίας για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης στην κοινοβουλευτική διαδικασία και των επικρίσεων κατά του δικαστικού συστήματος και κατά μεμονωμένων δικαστικών από ορισμένους βουλευτές του Κοινοβουλίου, όπως επισημαίνεται στην έκθεση του ΜΣΕ του 2021⁵¹. Ο

⁴⁸ Σε αντίθεση με τον προγενέστερο νόμο, η προσφυγή κατά του διατάγματος του προέδρου για απόλυση του ανώτατου εισαγγελέα δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα όσον αφορά την απόλυση.

⁴⁹ Απόφαση του Κοινοβουλίου 77/2017: <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2017/10/Codul-de-conduită.pdf>.

⁵⁰ Ο κώδικας δεοντολογίας δεν αναφέρει ρητά τον σεβασμό της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας, αλλά περιλαμβάνει γενική διάταξη σχετικά με τον σεβασμό της διάκρισης των εξουσιών: Το άρθρο 1 παράγραφος 3 προβλέπει: «Οι βουλευτές και οι γερουσιαστές έχουν την υποχρέωση να ενεργούν με εντιμότητα και πειθαρχία, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της διάκρισης και της ισορροπίας των εξουσιών στο κράτος, της διαφάνειας, της ηθικής ακεραιότητας, της ευθύνης και του σεβασμού της φήμης του Κοινοβουλίου.»

⁵¹ Ιστότοπος του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου — δηλώσεις και αποφάσεις σχετικά με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

υπουργικός κώδικας δεοντολογίας, ο οποίος τροποποιήθηκε το 2020, περιλαμβάνει την υποχρέωση σεβασμού της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης⁵².

Μετά την έκθεση του ΜΣΕ του 2021, μειώθηκαν οι σημαίνουσες δημόσιες επικρίσεις από βουλευτές που ήταν πιθανό να υπονομεύσουν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και δεν υπήρξαν περιπτώσεις ελέγχου της αποτελεσματικότητας του κώδικα σε περίπτωση παραβιάσεων. Κατά την περίοδο 2021-2022, το ΑΔΣ δέχθηκε οκτώ αιτήσεις για την υπεράσπιση της επαγγελματικής υπόληψης, της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας δικαστών, καθώς και 18 αντίστοιχες αιτήσεις για εισαγγελείς⁵³. Το ΑΔΣ επισήμανε ότι, σε αντίθεση με το παρελθόν που διοργανώνονταν εκστρατείες δυσφήμισης δικαστικών από πολιτικούς σε εθνικά μέσα ενημέρωσης, οι περισσότερες αιτήσεις συνδέονται πλέον με δηλώσεις που πραγματοποιούνται στα τοπικά μέσα ενημέρωσης.

Αυτή η βελτιωμένη κατάσταση μπορεί να προσφέρει την ευκαιρία για προστασία από τυχόν μελλοντική επιστροφή σε μια πιο συγκρουσιακή ατμόσφαιρα και μεγαλύτερο κίνδυνο επιθέσεων από πολιτικούς κατά μελών του δικαστικού σώματος. Για παράδειγμα, οι κώδικες δεοντολογίας θα μπορούσαν να συνοδεύονται από καθοδήγηση, παραδείγματα και ευαισθητοποίηση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης συγκεκριμένων καταστάσεων. Μια πιθανή λύση που θα μπορούσαν να εξετάσουν οι ρουμανικές αρχές θα ήταν να δίνεται συνέχεια ώστε να διασφαλίζεται πως, όταν το ΑΔΣ καταδικάζει δηλώσεις μέλους του Κοινοβουλίου ή της κυβέρνησης σε σχέση με μεμονωμένο δικαστικό ή το δικαστικό σύστημα, θα διενεργείται άμεση αξιολόγηση του αν έχει παραβιαστεί ο κώδικας. Οι εν λόγω εξελίξεις μπορούν να παρακολουθούνται στις εκθέσεις για το κράτος δικαίου.

Έχουν θεσπιστεί κώδικες δεοντολογίας για τους βουλευτές και τους υπουργούς, οι οποίοι μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης και στη σημαντική μείωση του αριθμού των περιστατικών αδιαφορίας για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και επικρίσεων κατά του δικαστικού συστήματος και κατά μεμονωμένων δικαστικών.

Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

Σύσταση του 2017: το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο και το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο θα πρέπει να οριστικοποιήσουν ένα σχέδιο δράσης με σκοπό να εξασφαλιστεί ότι η νέα προθεσμία για την εφαρμογή των υπόλοιπων διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας μπορεί να τηρηθεί.

Η σύσταση αυτή κάλυπτε την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, βάσει του οποίου δημιουργήθηκε ειδικότερα ένα στάδιο δικαστικού συμβουλίου στην πολιτική δικονομία και στις διαδικασίες προσφυγών σε ορισμένες περιπτώσεις. Το 2018 η εν λόγω μεταρρύθμιση εγκαταλείφθηκε⁵⁴. Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 επανέλαβε το συμπέρασμα του 2019 ότι αυτό θα πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για μια περίοδο σταθερότητας στον εν λόγω κλάδο του δικαστικού συστήματος και έκρινε ότι η σύσταση είχε υλοποιηθεί.

Δεν σημειώθηκαν περαιτέρω εξελίξεις μετά την τελευταία έκθεση του ΜΣΕ και η σύσταση παραμένει υλοποιηθείσα. Οι αξιολογήσεις της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των

⁵² Άρθρο 3 παράγραφος 1 του κώδικα.

⁵³ Ο συνολικός αριθμός των αποφάσεων που έλαβε το ΑΔΣ σε υποθέσεις αιτήσεων για την υπεράσπιση της επαγγελματικής υπόληψης και της αμεροληψίας δικαστικών ήταν 36 το 2021 (23 αιτήσεις έγιναν δεκτές, 10 απορρίφθηκαν, οι υπόλοιπες ακυρώθηκαν ή ανακλήθηκαν) και 18 το 2022 (8 έγιναν δεκτές, 9 απορρίφθηκαν, 1 ακυρώθηκε).

⁵⁴ Οι τροποποιημένοι νόμοι τέθηκαν σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2018.

δικαστικών διαδικασιών εξετάζονται επί του παρόντος στο πλαίσιο της έκθεσης για το κράτος δικαίου.

Ποινικός Κώδικας και Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

- Σύσταση του 2018: Αναστολή της έναρξης ισχύος των τροποποιήσεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.
- Σύσταση του 2018: Επανεκκίνηση της αναθεώρησης του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, λαμβανομένης πλήρως υπόψη της ανάγκης συμμόρφωσης με το δίκαιο της ΕΕ, τα διεθνή νομικά μέσα για την καταπολέμηση της διαφθοράς, τις συστάσεις στο πλαίσιο του ΜΣΕ και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας.
- Σύσταση του 2017: η παρούσα φάση της μεταρρύθμισης του ρουμανικού Ποινικού Κώδικα θα πρέπει να ολοκληρωθεί, με την προώθηση από το Κοινοβούλιο των σχεδίων του για έγκριση των τροποποιήσεων που υποβλήθηκαν από την κυβέρνηση το 2016 κατόπιν διαβούλευσης με τις δικαστικές αρχές.

Οι εκθέσεις του ΜΣΕ επανέρχονται συστηματικά στην ανάγκη ολοκλήρωσης της μεταρρύθμισης των ποινικών κωδίκων της Ρουμανίας του 2014. Βασική κινητήρια δύναμη γι' αυτή τη μεταρρύθμιση ήταν η ανάγκη προσαρμογής στις αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου, καθώς και η ανάγκη μεταφοράς των οδηγιών της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο. Από το 2014, το Συνταγματικό Δικαστήριο εξέδωσε 80 αποφάσεις με τις οποίες κηρύχθηκαν αντισυνταγματικές διάφορες διατάξεις των Κωδίκων⁵⁵. Η ταχεία και συνεπής ανταπόκριση στην ανάγκη προσαρμογής της νομοθεσίας ώστε να αντικατοπτρίζει αυτές τις αποφάσεις αποτέλεσε πρόκληση⁵⁶. Κατά τα προηγούμενα έτη, η Επιτροπή ανέλυσε λεπτομερώς τις εξελίξεις σχετικά με τις αναθεωρήσεις των Κωδίκων, επαναλαμβάνοντας την ανάγκη να ολοκληρωθούν οι μεταρρυθμίσεις κατά προτεραιότητα.

Ορισμένες αποφάσεις μεγάλης εμβέλειας του Συνταγματικού Δικαστηρίου που εκδόθηκαν από το 2014 ακύρωσαν διατάξεις και των δύο Κωδίκων και είχαν ιδιαίτερο αντίκτυπο στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος⁵⁷. Η απουσία λύσεων πολιτικής και νομοθετικών λύσεων οδήγησε σε αυξημένα εμπόδια και ανασφάλεια δικαίου όσον αφορά τη διερεύνηση, τη δίωξη και την επιβολή κυρώσεων σε υποθέσεις διαφθοράς υψηλού επιπέδου, με αποτυχία των υποθέσεων στο δικαστήριο, ανασφάλεια δικαίου σχετικά με το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων και την επανέναρξη των ερευνών ή των δικών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η έλλειψη νομοθετικής δράσης έχει οδηγήσει σε διαδοχικές αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου για το ίδιο θέμα, καθώς και στην ανάγκη ερμηνείας τους από το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο (HCCJ) προκειμένου τα δικαστήρια να τις εφαρμόζουν με συνεπή τρόπο.

Ένα πρόσφατο παράδειγμα είναι πιθανό να έχει ιδιαίτερα επιζήμιες επιπτώσεις σε σημαντικές ποινικές υποθέσεις σε εξέλιξη. Το 2018, το Συνταγματικό Δικαστήριο κήρυξε αντισυνταγματική διάταξη σχετικά με τη διακοπή της περιόδου παραγραφής της ποινικής ευθύνης για όλα τα αδικήματα για τα οποία ισχύει προθεσμία παραγραφής. Η πλειονότητα των δικαστηρίων έλαβε υπόψη αυτή την απόφαση ερμηνεύοντας με πιο περιοριστικό τρόπο

⁵⁵ 66 αποφάσεις αφορούν τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και 14 αποφάσεις τον Ποινικό Κώδικα.

⁵⁶ Όπως επισήμανε η ρουμανική κυβέρνηση, μολοντί ορισμένες από τις παρατυπίες αντισυνταγματικότητας έχουν ήδη αποκατασταθεί με την έγκριση νομοθετικών τροποποιήσεων, εξακολουθούν να υπάρχουν 32 αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου σχετικά με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και 13 αποφάσεις σχετικά με τον Ποινικό Κώδικα, τις οποίες δεν έχουν ακολουθήσει νομοθετικές παρεμβάσεις.

⁵⁷ Στα παραδείγματα περιλαμβάνονται ο ορισμός του εγκλήματος της κατάχρησης εξουσίας, οι προϋποθέσεις για τη χρήση τεχνικών μεθόδων παρακολούθησης (παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων) ή η ειδική προθεσμία παραγραφής για εγκλήματα. Συναφώς, βλ. επίσης τον τρίτο στόχο αναφοράς.

τις περιπτώσεις στις οποίες μια διαδικαστική πράξη θα μπορούσε να οδηγήσει σε διακοπή της παραγραφής. Ωστόσο, η μη επανόρθωση της κατάστασης με τη θέσπιση νέων νομοθετικών διατάξεων επισημάνθηκε σε δεύτερη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου σχετικά με το ίδιο αντικείμενο τον Μάιο του 2022. Η εν λόγω απόφαση έκρινε ότι, από την πρώτη απόφαση και μέχρι να καθοριστούν οι προϋποθέσεις διακοπής της περιόδου παραγραφής από τον νομοθέτη, δεν υπάρχει βάση για τη διακοπή της περιόδου παραγραφής της ποινικής ευθύνης. Ενώ εκδόθηκε έκτακτο κυβερνητικό διάταγμα το 2022 για να αποφασηθούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα ισχύει η διακοπή της περιόδου παραγραφής για το μέλλον, αυτό δεν θα έχει αναδρομική ισχύ. Επιπλέον, επί του παρόντος εκκρεμούν επίσης προσφυγές κατά του διατάγματος ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Στις 25 Οκτωβρίου 2022, το HCCJ έκρινε ότι, σύμφωνα με την αρχή του ευνοϊκότερου νόμου κατά την περίοδο 2014-2022, καμία διαδικαστική πράξη της ποινικής δίωξης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διακόπτει την περίοδο παραγραφής της ποινικής ευθύνης⁵⁸. Αυτή η αλληλουχία γεγονότων θα μπορούσε να έχει σοβαρές συνέπειες. Το τμήμα εισαγγελέων του ΑΔΣ προειδοποίησε ότι αυτό θα οδηγούσε στον τερματισμό ποινικών διαδικασιών και στην άρση της ποινικής ευθύνης σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων⁵⁹.

Μετά την έκθεση του 2021, έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της αναθεώρησης των δύο Κωδίκων. Η διοργανική ομάδα εργασίας που συστάθηκε το 2019 συνέχισε τις εργασίες της και το καλοκαίρι του 2021 αναθεωρημένα σχέδια δημοσιεύτηκαν προς διαβούλευση στον ιστότοπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Ένα έτος αργότερα, στις 2 Ιουνίου 2022, το Υπουργείο Δικαιοσύνης απέστειλε προς έγκριση στην κυβέρνηση αναθεωρημένη έκδοση των σχεδίων νόμου⁶⁰. Η αναθεώρηση αποτελεί επίσης μέρος των οροσήμων της μεταρρύθμισης του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας.⁶¹

Η νομοθετική διαδικασία για την αναθεώρηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας με σκοπό την εναρμόνιση των διατάξεων με τις σχετικές αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ρουμανίας βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Η εν λόγω εναρμόνιση θα πρέπει επίσης να λάβει υπόψη την ανάγκη συμμόρφωσης με το δίκαιο της ΕΕ, τα διεθνή νομικά μέσα για την καταπολέμηση της διαφθοράς, τις συστάσεις του ΜΣΕ και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας. Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία σχετικά με την παραγραφή της ποινικής ευθύνης και ο σημαντικός αντίκτυπός τους στις εξελισσόμενες

⁵⁸ Απόφαση 67/2022 του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, η οποία παραπέμπει στην απόφαση αριθ. 297/2018 και στην απόφαση αριθ. 358/2022 του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

⁵⁹ <https://www.csm1909.ro/PageDetails.aspx?Type=Title&FolderId=9880>. Βλ. επίσης τον τρίτο στόχο αναφοράς.

⁶⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. την έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου. Ειδικότερα, το παρόν σχέδιο προτείνει την τροποποίηση του αδικήματος της κατάχρησης εξουσίας στον Ποινικό Κώδικα προκειμένου να διευκρινιστεί ότι η «παράβαση καθήκοντος» θα πρέπει να συνάγεται βάσει νόμου, κυβερνητικού διατάγματος, έκτακτου κυβερνητικού διατάγματος ή άλλης κανονιστικής πράξης η οποία, κατά την ημερομηνία έκδοσής της, εξομοιωνόταν με νόμο. Η έλλειψη σαφήνειας σχετικά με το εν λόγω αδίκημα εμπόδισε τη δίωξή του και αναμένεται ότι η τροποποίηση θα διευκολύνει την αποτελεσματική δίωξή του. Προτείνεται επίσης, μετά από απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου και γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας του 2018, να θεσπιστούν ενισχυμένες δικλείδες ασφαλείας για τη χρήση αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται από ηλεκτρονικές καταγραφές.

⁶¹ Το ορόσημο 424 του ΣΑΑ της Ρουμανίας, με τίτλο «Τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας», απαιτεί από τη Ρουμανία να «ευθυγραμμιστούν με τις συνταγματικές διατάξεις οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας που τέθηκαν σε ισχύ το 2014, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις του Εθνικού Συνταγματικού Δικαστηρίου σχετικά με τις πτυχές συνταγματικότητας των πρόσφατων τροποποιήσεων του Ποινικού Κώδικα και της Ποινικής Δικονομίας». Ο συμφωνημένος στόχος της Ρουμανίας για ολοκλήρωση αυτής της μεταρρύθμισης στο οικείο ΣΑΑ είναι ο Δεκέμβριος του 2022.

προδικαστικές και δικαστικές διαδικασίες καταδεικνύουν την ανάγκη για μια τέτοια εναρμόνιση. Η ολοκλήρωση της αναθεώρησης των δύο Κωδίκων αποτελεί επίσης μέρος των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ρουμανία στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και η Επιτροπή θα αξιολογήσει επιμελώς τους αναθεωρημένους κώδικες σύμφωνα με τις ειδικές διαδικασίες που προβλέπονται στο εν λόγω πλαίσιο.

Η νομοθετική διαδικασία στον τομέα του ΜΣΕ

Σύσταση του ΜΣΕ του 2017: προκειμένου να βελτιωθούν περαιτέρω η διαφάνεια και η προβλεψιμότητα της νομοθετικής διαδικασίας και να ενισχυθούν οι εσωτερικές ασφαλιστικές δικλίδες προς το συμφέρον της μη αναστρεψιμότητας, η κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο θα πρέπει να εξασφαλίσουν την πλήρη διαφάνεια και να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις διαβουλεύσεις με τις αρμόδιες αρχές και τους ενδιαφερόμενους φορείς στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη νομοθετική δραστηριότητα όσον αφορά τον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τους νόμους για τη διαφθορά, τους νόμους περί ακεραιότητας (σχετικά με περιπτώσεις ασυμβίβαστου, σύγκρουσης συμφερόντων, μη δικαιολογημένου πλουτισμού), τους νόμους περί δικαιοσύνης (που αφορούν την οργάνωση του δικαστικού συστήματος) και τον Αστικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αντλώντας έμπνευση από τη διαφάνεια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που θεσπίστηκε από την κυβέρνηση το 2016.

Η σύσταση αυτή αναγνώριζε ότι μια ανοικτή και ισχυρή νομοθετική διαδικασία είναι ο καλύτερος τρόπος για να διασφαλιστούν η βιωσιμότητα και η αποτελεσματικότητα των μεταρρυθμίσεων⁶². Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η νομοθετική διαδικασία για τις διάφορες προτάσεις μεταρρύθμισης —σχετικά με το ΣΠJ, τους νόμους περί δικαιοσύνης και, αργότερα, τον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας— παρείχε την ευκαιρία να καταδειχθεί ότι ακολουθείται η προσέγγιση της σύστασης.

Δεν επιτεύχθηκε πάντα ισορροπία μεταξύ της ανάγκης να τονιστεί ο επείγων χαρακτήρας των δεσμεύσεων προτεραιότητας και να διασφαλιστεί μια διαφανής και χωρίς αποκλεισμούς διαδικασία. Η ταχεία διαδικασία έγκρισης του νόμου που διέλυσε το ΣΠJ δημιούργησε ανησυχίες ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη είχαν ελάχιστες ευκαιρίες να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τις νέες ρυθμίσεις, ανησυχία που εξέφρασε και η ίδια η Επιτροπή της Βενετίας⁶³. Οι νόμοι περί δικαιοσύνης αποτέλεσαν επίσης αντικείμενο της επείγουσας διαδικασίας του Κοινοβουλίου⁶⁴ και επέσπευσαν τη δημόσια διαβούλευση σχετικά με τις τελικές εκδόσεις που κατατέθηκαν στο Κοινοβούλιο. Τα ενδιαφερόμενα μέρη επισήμαναν επίσης ότι οι κοινοβουλευτικές συζητήσεις ήταν εσπευσμένες, χωρίς επαρκή χρόνο για να συζητηθούν επί της ουσίας τροποποιήσεις⁶⁵.

Στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου σχολιάστηκε γενικότερα η νομοθετική διαδικασία στη Ρουμανία, επισημαίνοντας ότι οι συχνές αλλαγές της νομοθεσίας και η τακτική χρήση έκτακτων διαταγμάτων εξακολουθούν να εγείρουν ανησυχίες σχετικά με τη σταθερότητα και την προβλεψιμότητα της νομοθεσίας. Σ' αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή

⁶² Η έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου — Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία και οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις για το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο υπογράμμιζαν τις ανησυχίες σχετικά με την προβλεψιμότητα και την ποιότητα της νομοθετικής διαδικασίας εν γένει.

⁶³ Επιτροπή της Βενετίας, Γνωμοδότηση σχετικά με το σχέδιο νόμου για τη διάλυση του τμήματος για τη διερεύνηση αξιόποινων πράξεων που διαπράττονται από το δικαστικό σώμα [CDL-AD (2022) 003].

⁶⁴ 15 ημέρες για κάθε τμήμα για την επείγουσα νομοθετική διαδικασία αντί της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας των 45 ημερών ανά τμήμα.

⁶⁵ Παρατηρήσεις ΜΚΟ που συμμετείχαν στις συζητήσεις και δημοσιεύματα στα μέσα ενημέρωσης.

εξέδωσε σύσταση προς τη Ρουμανία να εξασφαλίσει αποτελεσματική δημόσια διαβούλευση πριν από την έγκριση των σχεδίων νόμου⁶⁶. Η έκθεση του 2023 για το κράτος δικαίου θα δώσει συνέχεια στην εφαρμογή αυτής της σύστασης. Τα ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα της νομοθετικής διαδικασίας αντιμετωπίζονται επίσης από το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας, συμπεριλαμβανομένης ειδικής δομής για την εποπτεία της ποιότητας της νομοθεσίας και τη συστηματική εκ νέου δημοσίευση ενοποιημένων εκδόσεων των νόμων κάθε φορά που τροποποιούνται, καθώς και για την ανάπτυξη μεθοδολογίας σχετικά με τη χρήση έκτακτων κυβερνητικών διαταγμάτων.

Μολονότι το χρονοδιάγραμμα των μεταρρυθμίσεων δεν επέτρεπε πάντοτε εκτεταμένες διαβουλεύσεις, η ρουμανική κυβέρνηση έλαβε μέτρα σύμφωνα με τη σύσταση και επεδίωξε να διασφαλίσει τη διαφάνεια και ότι οι σχετικοί φορείς είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις. Η γενικότερη προσέγγιση της αποτελεσματικής δημόσιας διαβούλευσης πριν από την έγκριση σχεδίων νόμου θα συνεχίσει να παρακολουθείται στην έκθεση για το κράτος δικαίου.

Εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων από τη δημόσια διοίκηση

Σύσταση του ΜΣΕ του 2017: η κυβέρνηση θα πρέπει να καταρτίσει κατάλληλο σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση του ζητήματος της εφαρμογής των δικαστικών αποφάσεων και της εφαρμογής της νομολογίας των δικαστηρίων από τη δημόσια διοίκηση, συμπεριλαμβανομένου ενός μηχανισμού για την παροχή επακριβών στατιστικών στοιχείων, ώστε να είναι δυνατή η παρακολούθηση στο μέλλον. Θα πρέπει επίσης να αναπτύξει ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου, με τη συμμετοχή του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή υλοποίηση του σχεδίου δράσης.

Ο σεβασμός και η εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της αποτελεσματικότητας οποιουδήποτε δικαστικού συστήματος⁶⁷. Για να ανταποκριθεί στις προκλήσεις αυτού του τομέα, η Ρουμανία πρότεινε στην Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης ένα σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων που προκαλεί η μη εκτέλεση ή η καθυστερημένη εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων κατά του κράτους⁶⁸ και που εντοπίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁶⁹. Το 2019 εγκρίθηκε κατάλογος μέτρων για την εφαρμογή του σχεδίου δράσης, στα οποία περιλαμβάνονταν τροποποιήσεις του νομικού πλαισίου ώστε να εξασφαλίζεται έγκαιρη εκτέλεση, καθώς και ένας μηχανισμός επιτήρησης και πρόληψης της εκπρόθεσμης εκτέλεσης δικαστικών αποφάσεων στις οποίες το δημόσιο είναι οφειλέτης⁷⁰. Στην αξιολόγηση που πραγματοποίησε τον Μάρτιο του 2022 σχετικά με την πρόοδο της εφαρμογής του σχεδίου δράσης, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης επανέλαβε την έκκλησή της προς τις αρχές να εντείνουν τις προσπάθειές τους και να

⁶⁶ Έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου — Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία, σ. 2.

⁶⁷ Βλ. Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a fair trial (civil limb): http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ENG.pdf.

⁶⁸ Βλέπε έγγραφο αναφοράς CM/Notes/1280/H46-21 του Συμβουλίου της Ευρώπης.

⁶⁹ Το 2005 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επέβαλε κυρώσεις στη Ρουμανία λόγω μη συμμόρφωσης ή σημαντικά καθυστερημένης συμμόρφωσης του κράτους ή νομικών οντοτήτων υπό την ευθύνη του κράτους με τελεσίδικες αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων.

⁷⁰ Μνημόνιο αριθ. L1/1814/26.2.2019 σχετικά με τα «μέτρα διασφάλισης της εκτέλεσης αποφάσεων εις βάρος δημόσιου οφειλέτη, σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με τη μη εκτέλεση ή την καθυστέρηση των αποφάσεων εις βάρος δημόσιου οφειλέτη».

επιδείξουν δέσμευση για την ολοκλήρωση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων⁷¹. Στη συνέχεια, τον Οκτώβριο του 2022 δημιουργήθηκε μια νέα δομή στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας της κυβέρνησης για την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εκτέλεσης των αποφάσεων που εκδόθηκαν από το ΕΔΔΑ μετά τη μη εκτέλεση αποφάσεων που εκδόθηκαν κατά δημόσιων οφειλετών στη Ρουμανία⁷².

Η έκθεση για το κράτος δικαίου περιλαμβάνει πλέον επισκόπηση των συστηματικών δεικτών για την εφαρμογή θεμελιωδών αποφάσεων του ΕΔΔΑ σε όλα τα κράτη μέλη⁷³. Τον Ιανουάριο του 2022, το ποσοστό εφαρμογής θεμελιωδών αποφάσεων της τελευταίας δεκαετίας από τη Ρουμανία ανήλθε σε 57 % —σε σύγκριση με τον συνολικό μέσο όρο των κρατών μελών που ήταν 40 %— και ο μέσος χρόνος κατά τον οποίο εκκρεμούσε η εφαρμογή των αποφάσεων ήταν πάνω από τέσσερα έτη και δύο μήνες⁷⁴. Αυτό το ζήτημα θα συνεχίσει να παρακολουθείται στο πλαίσιο της έκθεσης για το κράτος δικαίου, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα μέτρα που έλαβε η Ρουμανία για την ανάπτυξη ενός μηχανισμού επακριβών στατιστικών στοιχείων και ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, με τη συμμετοχή του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή υλοποίηση του σχεδίου δράσης της.

Πρόσφατα ελήφθησαν νέα μέτρα για την εφαρμογή της εν λόγω σύστασης, τα οποία αναμένεται να αντιμετωπίσουν τα επίμονα προβλήματα που εντοπίστηκαν. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί στενά τη διαδικασία παρακολούθησης που έχει θεσπιστεί στο επίπεδο του Συμβουλίου της Ευρώπης και να υποβάλλει σχετικές εκθέσεις στο πλαίσιο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου, όπως πράττει για όλα τα κράτη μέλη⁷⁵.

Στρατηγική Δικαστική Διαχείριση και σχέδιο δράσης για το δικαστικό σώμα

Σύσταση του ΜΣΕ του 2017: η Στρατηγική Δικαστική Διαχείριση, δηλ. ο υπουργός Δικαιοσύνης, το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο και ο Γενικός Εισαγγελέας, θα πρέπει να διασφαλίσει την υλοποίηση του σχεδίου δράσης όπως έχει εγκριθεί και να υποβάλλει τακτικά από κοινού δημόσιες εκθέσεις σχετικά με την υλοποίησή του, συμπεριλαμβανομένων λύσεων για τα θέματα των ελλείψεων των δικαστικών υπαλλήλων, του υπερβολικού φόρτου εργασίας και των καθυστερήσεων στην αιτιολόγηση των αποφάσεων.

Οι εκθέσεις του ΜΣΕ προσδιόρισαν τη Στρατηγική Δικαστική Διαχείριση ως σημαντική ευκαιρία για την οικοδόμηση συναινετικής και βιώσιμης μελλοντικής πορείας για το δικαστικό σύστημα. Στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου αξιολογήθηκε ότι η νέα στρατηγική ανάπτυξης του δικαστικού συστήματος 2022-2025 και το σχετικό σχέδιο δράσης, που εγκρίθηκαν στις 30 Μαρτίου 2022, θέτουν σαφείς στόχους και μηχανισμό παρακολούθησης. Η έγκριση και η έναρξη ισχύος της νέας στρατηγικής αποτελούν ορόσημο στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας⁷⁶. Η στρατηγική επικεντρώνεται τόσο στην ανεξαρτησία, την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης όσο και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Περιλαμβάνει την εξάλειψη των

⁷¹ Ενδιάμεσο ψήφισμα CM/ResDH(2022)58.

⁷² Η εφαρμογή θα αναλυθεί από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης τον Μάρτιο του 2023.

⁷³ Η λήψη των αναγκαίων μέτρων εκτέλεσης για τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ τελεί υπό την εποπτεία της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

⁷⁴ Έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου — Κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία, σ. 28.

⁷⁵ Βλ. έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου [COM/2022/500 final], σ. 24.

⁷⁶ Ορόσημο 421 «Έναρξη ισχύος του νόμου για την έγκριση της στρατηγικής για την ανάπτυξη του δικαστικού συστήματος 2022-2025».

ανισοτήτων στους μισθούς και τις συντάξεις των δικαστικών, τον εκσυγχρονισμό του καθεστώτος των δικαστικών υπαλλήλων και των συναφών νομικών επαγγελλμάτων, καθώς και τη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας περί δικαιοσύνης. Η στρατηγική προβλέπει σειρά μέτρων για την αντιμετώπιση του ζητήματος των ελλείψεων προσωπικού στο δικαστικό σώμα, συμπεριλαμβανομένου του εκσυγχρονισμού του καθεστώτος του δικαστικού και επικουρικού προσωπικού, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους δικαστές και τους εισαγγελείς να επικεντρωθούν στο δικαστικό έργο. Θέτει επίσης τον ποσοτικό στόχο να εξασφαλιστεί ποσοστό πλήρωσης 95 % των θέσεων των δικαστών και 80-85 % των θέσεων των εισαγγελέων έως το 2025⁷⁷.

Η στρατηγική θα αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για να αντιμετωπιστούν με βιώσιμο τρόπο οι εναπομείνουσες προκλήσεις στο δικαστικό σώμα. Η στενή παρακολούθηση και η δημόσια υποβολή εκθέσεων θα συμβάλουν επίσης στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού ότι δίνεται επαρκής προτεραιότητα σε ζητήματα που συνδέονται με τον υπερβολικό φόρτο εργασίας και τις σχετικές καθυστερήσεις στην εξέταση δικαστικών υποθέσεων. Η προορατική και τακτική επικοινωνία και οι διαβουλεύσεις με το δικαστικό σώμα και τα νομικά επαγγέλματα θα μπορούσαν επίσης να χρησιμεύσουν ως διαβεβαίωση προς τους δικαστικούς ότι αντιμετωπίζονται ζητήματα που σχετίζονται με τις ελλείψεις προσωπικού και τον συνεπαγόμενο δυσανάλογο φόρτο εργασίας.

Διαφάνεια και υποχρέωση λογοδοσίας του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου

Σύσταση του ΜΣΕ του 2017: το νέο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο θα πρέπει να καταρτίσει ένα συλλογικό πρόγραμμα για τη θητεία του, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την προαγωγή της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Θα πρέπει να περιλαμβάνει μια στρατηγική για τις δραστηριότητες προβολής, με τακτικές ανοικτές συνεδριάσεις με συνελεύσεις δικαστών και εισαγγελέων σε όλα τα επίπεδα, καθώς και με την κοινωνία των πολιτών και επαγγελματικές οργανώσεις, καθώς και ετήσια έκθεση προς συζήτηση σε γενικές συνελεύσεις δικαστών και εισαγγελέων.

Στις διαδοχικές εκθέσεις του ΜΣΕ έχει υπογραμμιστεί επανειλημμένα ότι είναι αναγκαίο το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο (ΑΔΣ) να συμβάλει στη δυναμική των μεταρρυθμίσεων, διαμορφώνοντας σαφείς συλλογικές θέσεις και διασφαλίζοντας την εμπιστοσύνη μέσω της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Η έκθεση του 2021 επισήμανε σημαντικές ανησυχίες σχετικά με την ικανότητα του ΑΔΣ να οικοδομήσει συναίνεση στο δικαστικό σώμα και να διαδραματίσει εποικοδομητικό ρόλο σε βασικές αποφάσεις για την οργάνωση και τη λειτουργία του δικαστικού σώματος, αλλά επισήμανε επίσης περιπτώσεις στις οποίες το ΑΔΣ κατάφερε να υπερβεί τις εσωτερικές του διαφορές και να επιτύχει αποτελέσματα⁷⁸.

⁷⁷ Δόθηκε μεγάλη δημοσιότητα στο ζήτημα των ελλείψεων προσωπικού στο δικαστικό σώμα τον Νοέμβριο, όταν καταγράφηκε κύμα αιτήσεων συνταξιοδότησης, ιδίως μεταξύ των δικαστών. Οι δικαστικές ενώσεις επισήμαναν την ανάγκη για μια σαφή στρατηγική για την αντιμετώπιση των ελλείψεων και του υπερβολικού φόρτου εργασίας. Για να μειωθεί το ποσοστό συνταξιοδότησης των δικαστών, καθώς και να εξασφαλιστεί επαρκές εύρος επιλογής για τους διαγωνισμούς πρόσληψης στο επάγγελμα, τόσο οι πρόεδροι των δικαστηρίων τελευταίου βαθμού —του Ανώτατου Δικαστηρίου και των εφετείων— όσο και οι γενικές συνελεύσεις δικαστών των δικαστηρίων κάλεσαν τις άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες να λάβουν μέτρα για την ενίσχυση του καθεστώτος των δικαστών και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στα δικαστήρια, με ψήφισμα που εγκρίθηκε στις 28 Οκτωβρίου. Οι ελλείψεις στο δικαστικό σώμα παρακολουθούνται επίσης στις εκθέσεις για το κράτος δικαίου. Στην έκθεση του 2022 επισημαίνεται ότι ο αριθμός των συνταξιοδοτήσεων εξακολουθεί να υπερβαίνει τον αριθμό των νέων προσλήψεων.

⁷⁸ Για λεπτομέρειες, βλ. έκθεση του ΜΣΕ του 2021.

Παρά τις προσπάθειες επίτευξης συμβιβασμών, οι διαφορές εντός του ΑΔΣ από το 2021 εξακολουθούν να ναρκοθετούν ζητήματα όπως οι διορισμοί για τη νέα δομή που αντικαθιστά το SIIJ, η διοργάνωση εκλογών για το νέο ΑΔΣ ή οι δημόσιες διαφωνίες μεταξύ μελών του ΑΔΣ σχετικά με τους νόμους περί δικαιοσύνης. Η τρέχουσα θητεία του ΑΔΣ λήγει στα τέλη του 2022 και η διαδικασία εκλογής νέων μελών ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2022. Οι εκλογές για το νέο Συμβούλιο αποτέλεσαν επίσης αντικείμενο επικρίσεων⁷⁹. Ο διορισμός του εν ενεργεία προέδρου του Συμβουλίου ως προσωρινού προέδρου του για το 2022 προκάλεσε περαιτέρω αντιδράσεις στο πλαίσιο του ΑΔΣ⁸⁰.

Οι αναθεωρημένες νομοθετικές διατάξεις σχετικά με τη λειτουργία του ΑΔΣ περιλαμβάνουν ορισμένες υποχρεώσεις που μπορούν να συμβάλουν στη διαφάνεια και τη λογοδοσία του Συμβουλίου. Ο νόμος διατηρεί τη δυνατότητα εξαίρεσης μελών του ΑΔΣ κατά την εκδίκαση πειθαρχικών υποθέσεων για λόγους που εκτείνονται σε συγκρούσεις συμφερόντων και αμεροληψία. Εισάγεται σαφής προθεσμία για την αντικατάσταση των μελών του ΑΔΣ κατά τη λήξη της θητείας τους. Τέλος, οι συνελεύσεις διατηρούν τη δυνατότητα εξαίρεσης μελών του ΑΔΣ λόγω μη εκπλήρωσης των καθηκόντων τους.

Σε αντίθεση με το 2020 —όταν το ΑΔΣ δεν ασχολήθηκε εποικοδομητικά με τα σχέδια νόμων για τη δικαιοσύνη που δημοσιεύθηκαν από το υπουργείο Δικαιοσύνης και δεν εξέδωσε επίσημη γνωμοδότηση— το 2022 το Συμβούλιο μπόρεσε να εγκρίνει επίσημες θέσεις σχετικά με βασικά νομοθετικά σχέδια. Παρότι αμαυρώθηκε από την αντιπαράθεση στο πλαίσιο του Συμβουλίου, όπου ορισμένα μέλη εξέφρασαν τη λύπη τους για την έλλειψη διαβούλευσης με τα δικαστήρια και τις εισαγγελικές υπηρεσίες, η ολομέλεια εξέδωσε θετική γνωμοδότηση σχετικά με το σχέδιο νόμου για τη διάλυση του ειδικού τμήματος για τη διερεύνηση αδικημάτων τον Φεβρουάριο του 2022⁸¹. Το Συμβούλιο εξέδωσε επίσης θετική γνωμοδότηση σχετικά με τα σχέδια νόμων περί δικαιοσύνης τον Αύγουστο του 2022⁸², ενώ υπέβαλε προτάσεις για ορισμένες τροποποιήσεις, και συμμετείχε στις επακόλουθες κοινοβουλευτικές συζητήσεις με περαιτέρω προτάσεις τροποποιήσεων.

Μετά την τελευταία έκθεση, η δραστηριότητα του ΑΔΣ όσον αφορά την προάσπιση της ανεξαρτησίας του δικαστικού σώματος εξακολούθησε να βασίζεται στα τμήματα και όχι

⁷⁹ Οι εκλογές διοργανώθηκαν στις αρχές Ιουλίου του 2022, κατά τη διάρκεια των θερινών αδειών. Τα αποτελέσματα αμφισβητήθηκαν και στις 19 Ιουλίου το ΑΔΣ δέχθηκε προσφυγές από δύο δικαστές, αλλά απέρριψε τις προσφυγές εισαγγελέων, γεγονός που οδήγησε σε δημόσιες αντιπαραθέσεις. Βλ., για παράδειγμα <https://ziare.com/alegeri-csm/alegeri-turul-2-procurori-csm-1753710>, <https://spotmedia.ro/stiri/opinii-si-analize/apel-catre-comisia-europeana-csm-dovedeste-ca-romania-are-nevoie-sa-ramana-cu-mcv>, <https://romania.europalibera.org/a/alegeri-csm-contestatii/31950487.html>, VIDEO Procurorul Bogdan Pîrlog despre votul din CSM: „O încălcare a legii care ridică probleme penale” - PRESShub.

⁸⁰ Αρκετά μέλη του ΑΔΣ έκριναν ότι αυτή η προσωρινή υποψηφιότητα καταστρατηγούσε τις συνταγματικές διατάξεις βάσει των οποίων ο πρόεδρος του Συμβουλίου μπορεί να εκλεγεί για μη ανανεώσιμη θητεία ενός έτους, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα αρκετών σημαντικών διαδικασιών που κινήθηκαν το 2022, όπως οι εκλογές για το Συμβούλιο, ο διορισμός του νέου επικεφαλής δικαστικού επιθεωρητή και η επιλογή νέου προέδρου του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου.

⁸¹ Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, Απόφαση 1 της 11ης Φεβρουαρίου 2022. Η αντιπαράθεση συνδεόταν με το γεγονός ότι το σχέδιο του Συμβουλίου για τις τροποποιήσεις του νόμου ενσωματώθηκε από το υπουργείο Δικαιοσύνης σε αναθεωρημένο νομοσχέδιο, γεγονός που οδήγησε το Συμβούλιο στην έκδοση θετικής γνωμοδότησης χωρίς παρατηρήσεις. Σε επιστολή προς την Επιτροπή, αρκετά μέλη του Συμβουλίου υποστήριξαν ότι αυτό δημιούργησε στο κοινό την εσφαλμένη αντίληψη ότι το δικαστικό σύστημα συμφωνεί πλήρως με τον εν λόγω νόμο, παρά την έλλειψη διαβούλευσης με τα δικαστήρια και τις εισαγγελίες σχετικά με το σχέδιο διατάξεων.

⁸² Απόφαση 115 της 12ης Αυγούστου 2022.

στην ολομέλεια⁸³. Ορισμένα μέλη του ΑΔΣ αμφισβήτησαν τις διαδικασίες ως αδικαιολόγητα χρονοβόρες και ασυνεπείς στα συμπεράσματά τους.

Όσον αφορά τη διαφάνεια και την πρόσβαση σε πληροφορίες, το Συμβούλιο συνέχισε να δημοσιεύει τις σχετικές πληροφορίες στον ιστότοπό του και μεταδίδονται οι συνεδριάσεις της ολομέλειας και των τμημάτων του. Πληροφορίες σχετικά με πειθαρχικές αποφάσεις είναι επίσης διαθέσιμες στο διαδίκτυο.

Το νεοεκλεγέν ΑΔΣ που θα ξεκινήσει τη θητεία του το 2023 θα πρέπει να διασφαλίσει ότι προωθεί τη διαφάνεια και τη λογοδοσία ως βασικούς στόχους του προγράμματός του. Η διεξαγωγή τακτικών ανοικτών συνεδριάσεων και η συζήτηση των ετήσιων εκθέσεων⁸⁴ με συνελεύσεις δικαστών και εισαγγελέων σε όλα τα επίπεδα, καθώς και με την κοινωνία των πολιτών και επαγγελματικές οργανώσεις, θα είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση της υλοποίησης αυτών των στόχων. Το φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα της δικαιοσύνης, που δημιουργήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021, μπορεί να συμβάλει σημαντικά σ' αυτό το ζήτημα.

Στις διαδοχικές εκθέσεις του ΜΣΕ έχει υπογραμμιστεί επανειλημμένα ότι είναι αναγκαίο το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο να συμβάλει στη δυναμική των μεταρρυθμίσεων, διαμορφώνοντας σαφείς συλλογικές θέσεις και διασφαλίζοντας την εμπιστοσύνη μέσω της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Η σημασία αυτών των στόχων έχει αναγνωριστεί από τη ρουμανική κυβέρνηση. Η εκλογή νέου Συμβουλίου με έναρξη θητείας το 2023 παρέχει την ευκαιρία να διασφαλιστούν η διαφάνεια και η λογοδοσία, κάτι που θα μπορούσε να καταδειχθεί από το νέο Συμβούλιο με τη μορφή, για παράδειγμα, δημόσιας δήλωσης των αρχών διακυβέρνησης, καθώς και με τη σταθερή συλλογική έγκριση των βασικών θέσεων από το Συμβούλιο.

Δικαστική Επιθεώρηση

Σύσταση του ΜΣΕ του 2018: άμεσος διορισμός από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο ενδιάμεσης ομάδας για τη διαχείριση της Δικαστικής Επιθεώρησης και, εντός τριών μηνών, διορισμός νέας διευθυντικής ομάδας της Επιθεώρησης μέσω διαγωνισμού.

Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διαρθρωτικές ανησυχίες σχετικά με τη Δικαστική Επιθεώρηση δεν είχαν ακόμη αντιμετωπιστεί, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα της απόφασης του Δικαστηρίου του Μαΐου 2021⁸⁵. Η έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου επανέλαβε τις ανησυχίες σχετικά με τις εκτεταμένες εξουσίες και την έλλειψη λογοδοσίας του επικεφαλής επιθεωρητή της Δικαστικής Επιθεώρησης. Οι ανησυχίες αυτές περιλάμβαναν τη συγκέντρωση εξουσίας στον επικεφαλής επιθεωρητή και τον αναπληρωτή του, το υψηλό ποσοστό των υποθέσεων που κίνησε η Επιθεώρηση και που τελικά

⁸³ Η ολομέλεια δεν εξέδωσε αποφάσεις το 2022 ενώ εξέδωσε 7 το 2021. Το 2021, μία από τις αιτήσεις που έγιναν δεκτές αφορούσε δημόσιες τηλεοπτικές δηλώσεις ενός μέλους του ΑΔΣ σχετικά με την ποινική δίωξη. Τον Δεκέμβριο του 2021, το τμήμα εισαγγελέων κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι δηλώσεις επηρέασαν σοβαρά την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των εισαγγελέων, ιδίως εκείνων που είχαν επιφορτιστεί με τη διερεύνηση αδικημάτων διαφθοράς.

⁸⁴ Το ΑΔΣ δεν έχει δημοσιεύσει ακόμη την έκθεση του 2021 για το δικαστικό σώμα, παρότι η θητεία του θα λήξει τον Δεκέμβριο του 2022.

⁸⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 2021, Asociația «Forumul Judecătorilor Din România» κ.λπ., στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 και C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, σκέψη 207.

απορρίφθηκαν στο δικαστήριο, καθώς και τα όρια στην εποπτεία που ασκεί το ΑΔΣ⁸⁶. Προέκυψαν ερωτήματα σχετικά με το αν οι διατάξεις των νόμων περί δικαιοσύνης για τον διορισμό της διεύθυνσης της Δικαστικής Επιθεώρησης και τη λογοδοσία της παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις και επιτυγχάνουν την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ δικαστών, εισαγγελέων και ΑΔΣ. Εκκρεμεί αίτηση προδικαστικής απόφασης ενώπιον του ΔΕΕ σχετικά με το αν οι εκτεταμένες εξουσίες που έχουν ανατεθεί στον επικεφαλής επιθεωρητή συνάδουν με τις απαιτήσεις της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης⁸⁷.

Ο νόμος για το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2022 τροποποίησε ουσιαστικά το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά τη Δικαστική Επιθεώρηση. Περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις για την αντιμετώπιση της έλλειψης λογοδοσίας της Δικαστικής Επιθεώρησης και της συγκέντρωσης της εξουσίας στον επικεφαλής επιθεωρητή. Οι εξουσίες του επικεφαλής επιθεωρητή εξισορροπούνται από ένα νεοσυσταθέν συμβούλιο, το οποίο διαθέτει σειρά εξουσιών για τη διασφάλιση επαρκούς αντιστάθμισης. Ο ρόλος του θα καλύπτει τις αποφάσεις σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία της Δικαστικής Επιθεώρησης, την εκτέλεση των εργασιών επιθεώρησης και τους διαγωνισμούς για διορισμούς. Ο διορισμός του αναπληρωτή επικεφαλής επιθεωρητή περνά από τα χέρια του επικεφαλής επιθεωρητή στην ολομέλεια του ΑΔΣ, βάσει αντικειμενικότερων κριτηρίων. Ομοίως, οι δικαστικοί επιθεωρητές θα διορίζονται από τον επικεφαλής επιθεωρητή βάσει διαγωνισμού που διοργανώνεται από το αρμόδιο τμήμα του ΑΔΣ με την υποστήριξη του Εθνικού Ινστιτούτου Δικαστικών. Ο διαγωνισμός αυτός διεξαγόταν προηγουμένως από την ίδια τη Δικαστική Επιθεώρηση. Αποσαφηνίστηκαν οι κανόνες για τη διοργάνωση των διαγωνισμών, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής και τη σύνθεση των επιτροπών επιλογής. Θεσπίστηκαν νέοι κανόνες για τη ρύθμιση τυχόν καταστάσεων σύγκρουσης συμφερόντων που αντιμετωπίζει ένας επικεφαλής επιθεωρητής, ο οποίος θα πρέπει τώρα να προτείνει τη σύνθεση των ομάδων παρακολούθησης στο διοικητικό συμβούλιο (αντί να αποφασίζει απευθείας ο επικεφαλής επιθεωρητής). Μια άλλη ανησυχία αφορά τη δυνατότητα του επικεφαλής επιθεωρητή να ακυρώνει απόφαση για την απόρριψη μιας υπόθεσης ή οποιαδήποτε απόφαση που λαμβάνεται από επιθεωρητή μετά από προκαταρκτική εξέταση. Η εφαρμογή του κανόνα αυτού στην πράξη και η αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων διασφαλίσεων⁸⁸ θα πρέπει να παρακολουθούνται.

Στο παρελθόν, η επιλογή και ο διορισμός του επικεφαλής επιθεωρητή έγειραν αντιπαραθέσεις, όπως περιγράφεται λεπτομερώς στην έκθεση του ΜΣΕ του 2021. Ο διορισμός του νέου επικεφαλής της Δικαστικής Επιθεώρησης τον Ιούλιο του 2022 φαίνεται ότι ήταν πιο ξεκάθαρη διαδικασία, παρόλο που υπέβαλε αίτηση μόνο ένας υποψήφιος. Η νέα νομοθεσία καλύπτει επίσης τον διορισμό του επικεφαλής επιθεωρητή και των αναπληρωτών επικεφαλής επιθεωρητών, παρέχοντας ισχυρότερες εποπτικές εξουσίες στο ΑΔΣ και εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή του Εθνικού Ινστιτούτου Δικαστικών στους διαγωνισμούς για την είσοδο στη Δικαστική Επιθεώρηση. Η διαδικασία ανάκλησης του επικεφαλής

⁸⁶ Η τελευταία έκθεση προόδου για τη Ρουμανία στο πλαίσιο του ΜΣΕ [COM(2021) 370 final] επισημαίνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι πειθαρχικές έρευνες και οι αυστηρές κυρώσεις εις βάρος δικαστικών που ασκούν κριτική για την αποτελεσματικότητα και την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας έχουν εγείρει ανησυχίες. Πιο πρόσφατα, οι πειθαρχικές δίωξεις που άσκησε η Δικαστική Επιθεώρηση κατά δικαστή του Εφετείου του Pitești δημιούργησαν τέτοιες ανησυχίες, κατ' ουσίαν διότι ο δικαστής αποφάσισε να μην εφαρμόσει τη νομοθεσία για τη σύσταση του SIJ υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ του Μαΐου 2021. Το ΑΔΣ απέρριψε τελικά την πειθαρχική δίωξη με απόφαση της 14ης Απριλίου 2022.

⁸⁷ C-817/21, R.I. κατά *Inspeția Judiciară*, N.L.

⁸⁸ Ο επικεφαλής επιθεωρητής μπορεί να ακυρώσει τέτοιες αποφάσεις μόνο μία φορά και με την υποχρέωση να αιτιολογήσει την ακύρωση.

επιθεωρητή τροποποιήθηκε επίσης και η απαίτηση λήψης απόφασης από την ολομέλεια του ΑΔΣ μετατράπηκε σε κίνηση της διαδικασίας από πέντε μέλη του ΑΔΣ ή από τη Γενική Συνέλευση της Δικαστικής Επιθεώρησης. Η ισορροπία που προέκυψε μεταξύ των παραμέτρων της ανεξαρτησίας, της λογοδοσίας και της σταθερότητας στην ηγεσία της Δικαστικής Επιθεώρησης θα πρέπει να συνεχίσει να παρακολουθείται στην πράξη.

Το 2021 και το 2022 ο αριθμός των πειθαρχικών διώξεων που καταχωρίστηκαν από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο παρέμεινε γενικά σταθερός⁸⁹. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι πειθαρχικές έρευνες και οι επακόλουθες κυρώσεις που επιβλήθηκαν σε δικαστές φαίνεται να συνδέονται με τη διατύπωση επικριτικών απόψεων για ζητήματα κράτους δικαίου. Οι εν λόγω έρευνες ξεκίνησαν από τη Δικαστική Επιθεώρηση είτε αυτεπάγγελα είτε κατόπιν αιτήματος του ΑΔΣ⁹⁰. Το ΔΕΕ έχει καταστήσει σαφές ότι η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης θα μπορούσε να υπονομευθεί εάν καταστρατηγηθούν οι θεμιτοί σκοποί του πειθαρχικού καθεστώτος και χρησιμοποιηθεί το συγκεκριμένο καθεστώς για σκοπούς πολιτικού ελέγχου των δικαστικών αποφάσεων ή άσκησης πίεσης επί των δικαστών⁹¹. Εκτός από τις υποθέσεις που αναφέρονται στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου, άλλες πειθαρχικές έρευνες κατά δικαστών θεωρήθηκαν μορφή πίεσης και αντιποίνων για καταδικαστικές αποφάσεις που εκδόθηκαν, κυρίως σε υποθέσεις διαφθοράς υψηλού επιπέδου⁹².

Παρά το γεγονός ότι κατά την τελευταία τριετία απουσίαζαν δημόσιες πληροφορίες σχετικά με πειθαρχικές υποθέσεις στη Δικαστική Επιθεώρηση⁹³, η προβλεψιμότητα και η διαφάνεια αυξήθηκαν με την απόφαση του ΑΔΣ να δημοσιεύει, σε ανωνυμοποιημένη μορφή, τις πειθαρχικές αποφάσεις που έχουν καταστεί οριστικές και τις παραβιάσεις του κώδικα δεοντολογίας σε διαδικτυακή πύλη στην οποία έχουν πρόσβαση μόνο δικαστικοί.

Αυτή η σύσταση του 2018 είναι πλέον άνευ αντικειμένου. Η νέα ηγεσία της Δικαστικής Επιθεώρησης έχει πλέον την ευκαιρία να διασφαλίσει ότι οι πειθαρχικές έρευνες δεν χρησιμοποιούνται πια ως μέσο άσκησης πίεσης στη δραστηριότητα των δικαστών και των εισαγγελέων, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να εξετάζει στην πράξη τη λειτουργία, στο πλαίσιο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου.

Με βάση την ανάλυση του στόχου αναφοράς 1, μπορεί να θεωρηθεί συνολικά ότι οι συστάσεις έχουν εφαρμοστεί ικανοποιητικά και η παρακολούθηση μπορεί να συνεχιστεί στο πλαίσιο του ετήσιου κύκλου των εκθέσεων για το κράτος δικαίου. Η Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για τις δεσμεύσεις της ρουμανικής κυβέρνησης να συνεχίσει τη μεταρρυθμιστική πορεία, με τη δέουσα συνεκτίμηση των συστάσεων της

⁸⁹ Είκοσι τέσσερις (24) προσφυγές που αφορούσαν δικαστές και 13 που αφορούσαν εισαγγελείς το 2021, 26 προσφυγές που αφορούσαν δικαστές και 6 που αφορούσαν εισαγγελείς το 2022. Οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν στους δικαστές περιλάμβαναν προειδοποιήσεις, αναστολή άσκησης καθηκόντων, μείωση των μηνιαίων επιδομάτων εργασίας, υποβιβασμό στο σύστημα κατάταξης και αποκλεισμό από το δικαστικό σώμα όσον αφορά τους δικαστές. Για τους εισαγγελείς εκδόθηκαν μόνο προειδοποιήσεις.

⁹⁰ Για λεπτομέρειες, βλ. έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο για τη Ρουμανία.

⁹¹ Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών), C-791/19, ECLI:EU:C:2021:596, σκέψη 138, και της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Euro Box Promotion κ.λπ., στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 και C-840/19, ECLI:EU:C:2021:1034, σκέψη 239.

⁹² Δύο δικαστές ανησυχούσαν για την έναρξη πέντε πειθαρχικών ερευνών τους τελευταίους μήνες και ισχυρίστηκαν ότι οι υποθέσεις κινήθηκαν κατόπιν αιτήματος των εναγομένων, με σκοπό την αμφισβήτηση της ουσίας της απόφασης, ή αυτεπάγγελα από τη Δικαστική Επιθεώρηση.

⁹³ <https://www.inspectiajudiciara.ro/ro-ro/page/comunicate-de-presa>.

Επιτροπής της Βενετίας και την ολοκλήρωση της διαδικασίας έγκρισης νέων ποινικών κωδίκων. Η Ρουμανία έχει δεσμευτεί πλήρως να συνεργαστεί με την Επιτροπή για τον ετήσιο κύκλο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου. Αυτό το πλαίσιο παρακολούθησης έχει ήδη αρχίσει να παρακολουθεί λεπτομερώς πολλά από τα ζητήματα που διερευνήθηκαν στο πλαίσιο του ΜΣΕ, όπως το καθεστώς που διαδέχεται το Τμήμα για τη Διερεύνηση Αξιοποιώνων Πράξεων στο Δικαστικό Σώμα και τη λειτουργία της Δικαστικής Επιθεώρησης, καθώς και το ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο των νόμων περί δικαιοσύνης και των ποινικών κωδίκων, καθώς και το έργο του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου. Οι δεσμεύσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και οι περαιτέρω ευκαιρίες για συνδρομή στο πλαίσιο άλλων σχετικών προγραμμάτων της ΕΕ, ειδικότερα του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης, μπορούν να συμβάλουν στη συνέχιση της υλοποίησης των σχετικών μεταρρυθμίσεων.

2.2 Στόχος αναφοράς 2: Το πλαίσιο ακεραιότητας και η Εθνική Υπηρεσία Ακεραιότητας

Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο κίνδυνος οπισθοδρόμησης που εντοπίστηκε το 2019, ο οποίος συνδέεται με τροποποιήσεις των κανόνων για την ακεραιότητα, είχε μετριαστεί και ότι υπήρχαν ενθαρρυντικές ενδείξεις ότι το νέο νομοθετικό σώμα θα μπορούσε να χαράξει σαφή πορεία προς τη βιωσιμότητα της Εθνικής Υπηρεσίας Ακεραιότητας (στο εξής: ANI) και του νομοθετικού πλαισίου ακεραιότητας.

Η ANI εξακολουθεί να διερευνά τις περιπτώσεις ασυμβίβαστου, σύγκρουσης συμφερόντων, μη δικαιολογημένου πλουτισμού, διατηρώντας σταθερό ιστορικό επιδόσεων⁹⁴. Όπως αναφέρεται στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου, η ANI διαπίστωσε ορισμένες θετικές εξελίξεις. Μετά από ενάμιση και πλέον έτος χωρίς πρόεδρο, κατόπιν πρότασης του Εθνικού Συμβουλίου Ακεραιότητας, διορίστηκε νέος πρόεδρος της ANI το 2021⁹⁵.

Το γεγονός ότι οι δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης και συμφερόντων πρέπει να συμπληρώνονται ηλεκτρονικά και είναι διαθέσιμες δημόσια στο διαδίκτυο από το 2022 αύξησε τη διαφάνεια και διευκόλυνε το έργο της ANI⁹⁶. Εκτός από επιμορφωτικά σεμινάρια, η ANI έθεσε σε λειτουργία τον Μάιο του 2022 το «e-DAI Assistant», ένα διαλογικό ρομπότ (chatbot) που βοηθά τους πολίτες να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά την πλατφόρμα. Η ANI αναπτύσσει επίσης τα δικά της εργαλεία για τον εντοπισμό ύποπτων δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και συμφερόντων, βάσει δεικτών κινδύνου, και προτίθεται να συνεργαστεί

⁹⁴ Από την 1η Ιουνίου 2021 έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2022, η ANI ανέλυσε πάνω από 1 700 φακέλους και εντόπισε 218 περιστατικά που αφορούν την ακεραιότητα: 120 υποθέσεις ασυμβίβαστου, 81 υποθέσεις διοικητικής σύγκρουσης συμφερόντων και 17 υποθέσεις μη δικαιολογημένου πλουτισμού. Οι επιθεωρητές ακεραιότητας εντόπισαν 68 υποθέσεις που αφορούσαν πιθανά ποινικά αδικήματα και τις παρέπεμψαν στους αρμόδιους φορείς για περαιτέρω διερεύνηση.

⁹⁵ Ο νέος πρόεδρος διατελούσε αντιπρόεδρος από το 2017. Η διαδικασία επιλογής αντιπροέδρου ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2022 (μετά από έναν πρώτο ανεπιτυχή γύρο νωρίτερα την ίδια χρονιά) και αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το τέλος του έτους. Ο πρόεδρος της ANI επισήμανε ότι υπήρχε μικρό ενδιαφέρον από υποψηφίους με τα κατάλληλα προσόντα (υπέβαλε αίτηση μόνο ένας υποψήφιος), μεταξύ άλλων λόγω των όρων αμοιβής της θέσης.

⁹⁶ Έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2022 είχαν δημοσιευθεί στη διαδικτυακή πύλη e-DAI περίπου 10,7 εκατομμύρια δημοσιοποιήσεις περιουσιακών στοιχείων και συμφερόντων (<http://declaratii.integritate.eu/>).

στενότερα με την εθνική υπηρεσία για τη διαχείριση των κατασχθέντων περιουσιακών στοιχείων (στο εξής: ANABI)⁹⁷.

Οι εκθέσεις για τον ΜΣΕ επισήμαναν ότι η αποτελεσματικότητα της ANI περιορίζεται από την ανάγκη εκσυγχρονισμού και περαιτέρω βελτίωσης της σαφήνειας του νομικού πλαισίου για την ακεραιότητα, ώστε να τοποθετηθεί σε σταθερή και βιώσιμη βάση. Στο οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η Ρουμανία δεσμεύτηκε να έχει θέσει σε εφαρμογή ενοποιημένο νόμο για την ακεραιότητα έως το 2024⁹⁸. Η ANI συνεργάζεται με το Υπουργείο Δικαιοσύνης και άλλους εταίρους για την υλοποίηση του έργου αυτού, αναμένοντας την ολοκλήρωσή του έως τα μέσα του 2023⁹⁹. Η ενοποίηση των νόμων όσον αφορά θέματα ακεραιότητας, ασυμβίβαστου και σύγκρουσης συμφερόντων θα δώσει τη δυνατότητα να ληφθούν υπόψη η νομολογία και οι πολιτικές για την πρόληψη της διαφθοράς και θα δημιουργήσει μια σταθερή βάση για το μέλλον.

Η ANI εξακολουθεί να εργάζεται αποτελεσματικά και να λαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της διακυβέρνησης, των εργαλείων και των μεθόδων της. Βρίσκονται σε εξέλιξη εργασίες για την προετοιμασία ενός ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου για την ακεραιότητα που θα εγκριθεί το 2023 και αυτό αποτελεί ευκαιρία για την περαιτέρω στήριξη του έργου της ANI και τη διασφάλιση της αναγκαίας σαφήνειας και σταθερότητας για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση, με αποτελεσματικό τρόπο, των περιπτώσεων ασυμβίβαστου, σύγκρουσης συμφερόντων, μη δικαιολογημένου πλουτισμού. Η νέα νομοθεσία υπάγεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας και η πρακτική εφαρμογή της εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρακολούθησης από την Επιτροπή στο πλαίσιο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου.

Το σύστημα PREVENT

Σύσταση του 2017: να διασφαλιστεί η έναρξη λειτουργίας του συστήματος PREVENT. Η Εθνική Υπηρεσία Ακεραιότητας και η Εθνική Υπηρεσία Δημόσιων Συμβάσεων θα πρέπει να θεσπίσουν την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τον εκ των προτέρων έλεγχο των διαδικασιών δημόσιων συμβάσεων και την παρακολούθησή τους, συμπεριλαμβανομένων των εκ των υστέρων ελέγχων, καθώς και με περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων ή διαφθοράς, και να διοργανώνουν δημόσιες συζητήσεις, ώστε η Κυβέρνηση, οι τοπικές αρχές, ο δικαστικός κλάδος και η κοινωνία των πολιτών να καλούνται να απαντήσουν.

Το σύστημα PREVENT λειτουργεί από το 2017 για την αποτροπή συγκρούσεων συμφερόντων στις διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων με τη δημιουργία ενός μηχανισμού εκ των προτέρων ελέγχου. Αυτό βοηθά τις αναθέτουσες αρχές να επιλύουν πιθανά προβλήματα πριν από την ανάθεση της σύμβασης.

⁹⁷ Πληροφορίες που ελήφθησαν από την ANI κατά την επίσκεψη στη Ρουμανία για τους σκοπούς της έκθεσης του 2022 για το κράτος δικαίου.

⁹⁸ Το ορόσημο αριθ. 431 του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας αναφέρει το εξής: «Τίθενται σε ισχύ οι ενοποιημένοι νόμοι περί ακεραιότητας Η επικαιροποίηση της νομοθεσίας περί ακεραιότητας πραγματοποιείται βάσει προηγούμενης αξιολόγησης και ανάλυσης των νόμων περί ακεραιότητας, μαζί με αρχική ομαδοποίηση των κανονιστικών πράξεων. Στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης του έργου, οι υφιστάμενοι νόμοι είτε ενοποιούνται και επικαιροποιούνται είτε προτείνονται νέες κανονιστικές πράξεις.»

⁹⁹ Η ANI διεξάγει, επί του παρόντος, ολοκληρωμένη χαρτογράφηση των υφιστάμενων κανόνων σχετικά με την ακεραιότητα, των διεθνών προτύπων και των βέλτιστων πρακτικών σε άλλα κράτη μέλη. Αυτή θα ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2022 και θα αξιοποιηθεί στις εργασίες για τον νέο ενοποιημένο νόμο.

Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 επιβεβαίωσε τα θετικά αποτελέσματα του συστήματος PREVENT και η συνεχής αποτελεσματικότητά του επιβεβαιώθηκε από την ANI. Από την 1η Ιουνίου 2021 έως το τέλος Σεπτεμβρίου 2022, σχεδόν 20 000 διαδικασίες σύναψης συμβάσεων ελέγχθηκαν από το σύστημα PREVENT με σκοπό τον εντοπισμό πιθανών συγκρούσεων συμφερόντων, μεταξύ των οποίων πάνω από 3 700 που αφορούσαν κονδύλια της ΕΕ. Σε αυτές συμμετείχαν περισσότερες από 2 600 αναθέτουσες αρχές και σχεδόν 16 000 εταιρείες. Οι επιθεωρητές ακεραιότητας εξέδωσαν 24 προειδοποιήσεις ακεραιότητας, οι οποίες κάλυπταν διαδικασίες που ανέρχονταν σε 97 εκατ. EUR. Σε όλες τις περιπτώσεις που κοινοποιήθηκαν από το σύστημα, οι αναθέτουσες αρχές ήταν τα αίτια που προκαλούσαν πιθανές συγκρούσεις συμφερόντων: υπήρξαν δύο περιπτώσεις στις οποίες η Εθνική Υπηρεσία Δημόσιων Συμβάσεων ενημερώθηκε για πιθανή παρατυπία. Αυτό το ιστορικό επιδόσεων επιβεβαιώνει το συμπέρασμα της έκθεσης του ΜΣΕ του 2021 ότι η σύσταση αυτή έχει υλοποιηθεί.

Η σύσταση για το σύστημα PREVENT είχε ήδη υλοποιηθεί το 2018 και τα συνεχιζόμενα θετικά αποτελέσματά του καταδεικνύουν τη βιωσιμότητά του.

Συνέχεια που δίνεται στις δικαστικές αποφάσεις που αφορούν μέλη του Κοινοβουλίου

Σύσταση του 2017: το Κοινοβούλιο θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια κατά τη λήψη των αποφάσεων του όσον αφορά τη συνέχεια που θα δοθεί στις οριστικές και αμετάκλητες αποφάσεις περί ασυμβίβαστου, σύγκρουσης συμφερόντων και αδικαιολόγητου πλουτισμού κατά των μελών του.

Οι προηγούμενες εκθέσεις του ΜΣΕ επισήμαναν καθυστερήσεις και εμφανείς ασυνέπειες στην εφαρμογή των κυρώσεων κατά των βουλευτών που διαπιστώθηκε, με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, ότι κατείχαν ασυμβίβαστα καθήκοντα ή ότι βρίσκονταν σε κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων μετά από έκθεση της ANI. Ανέδειξαν μια πιθανή αποκλίνουσα ερμηνεία των κανόνων, ειδικότερα στις περιπτώσεις που το περιστατικό που αφορά την ακεραιότητα είχε συμβεί σε προηγούμενη εντολή ή θέση, και πρότειναν να αυξηθεί η σαφήνεια. Το 2020 και το 2021 το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο παρείχε αποσαφηνίσεις για την ερμηνεία των νόμων. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η κύρωση εφαρμόζεται, ακόμη και αν το ασυμβίβαστο αφορά προηγούμενη εντολή, και ότι η τριετής προθεσμία παραγραφής θα πρέπει να αφορά την ανάγκη να ολοκληρώνει η ANI την έρευνα εντός τριών ετών από τα γεγονότα βάσει των οποίων καθορίζεται η ύπαρξη σύγκρουσης συμφερόντων ή ασυμβίβαστου (και όχι τη μη επιβολή κύρωσης μετά από τρία έτη)¹⁰⁰.

Από το 2021, υπήρξε μία περίπτωση στην οποία η ANI διαπίστωσε ότι ένας γερουσιαστής ασκούσε ασυμβίβαστα καθήκοντα. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα την άμεση παραίτησή του από το δημόσιο λειτούργημα, παρά την προσβολή της αποφάσεως της ANI ενώπιον του Δικαστηρίου. Δεν υπήρχαν περιπτώσεις στις οποίες θα ελεγχόταν η διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων του Κοινοβουλίου όσον αφορά τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις.

Η θετική αξιολόγηση στην έκθεση του ΜΣΕ του 2021 με βάση την προορατική συνεργασία που παρατηρήθηκε στην αρχή της θητείας του νέου Κοινοβουλίου επιβεβαιώνεται και, ως εκ τούτου, η σύσταση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει υλοποιηθεί. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί τη συνέχεια που δίνεται από το Κοινοβούλιο σε αμετάκλητες αποφάσεις σχετικά

¹⁰⁰ Απόφαση του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2020 και απόφαση 1/2021 του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της 19ης Μαρτίου 2021.

με περιπτώσεις ασυμβίβαστου, συγκρούσεων συμφερόντων και μη δικαιολογημένου πλουτισμού κατά βουλευτών του, στο πλαίσιο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου.

Με βάση την ανάλυση του στόχου αναφοράς 2, μπορεί να θεωρηθεί ότι όλες οι συστάσεις έχουν υλοποιηθεί ικανοποιητικά. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να εξετάζει τις εξελίξεις όσον αφορά το πλαίσιο ακεραιότητας και την εφαρμογή του στις εκθέσεις για το κράτος δικαίου. Η εδραίωση του νομικού πλαισίου για την ακεραιότητα αποτελεί επίσης ορόσημο στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας¹⁰¹.

2.3 Στόχος αναφοράς 3: Αντιμετώπιση της διαφθοράς σε υψηλό επίπεδο

Η Εθνική Διεύθυνση Καταπολέμησης της Διαφθοράς και η καταπολέμηση της διαφθοράς υψηλού επιπέδου

Η διαφθορά ήταν ένα βασικό πεδίο ανησυχίας που είχε θέσει υπό αμφισβήτηση τη θετική αξιολόγηση του στόχου αναφοράς 3 τον Ιανουάριο του 2017 από τη Ρουμανία. Ωστόσο, στην έκθεση του 2021 αναφέρθηκε βελτίωση, χάρη σε μια νέα ώθηση και στη θεσμική σταθερότητα στην Εθνική Διεύθυνση Καταπολέμησης της Διαφθοράς (στο εξής: DNA). Η θετική τάση όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της έρευνας και της επιβολής κυρώσεων για διαφθορά επιβεβαιώθηκε στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου.

Από την τελευταία έκθεση του ΜΣΕ και έως το τέλος Οκτωβρίου του 2022, η DNA έχει παραπέμψει σε δίκη 451 υποθέσεις διαφθοράς υψηλού επιπέδου, οι οποίες αφορούν συνολικά 1 067 κατηγορουμένους. Σε αυτές περιλαμβάνονται εν ενεργεία ή πρώην υπουργοί, αναπληρωτές, γεροϋσιαστές ή πρόσωπα που κατέχουν πολιτικό ή δημόσιο αξίωμα υψηλού επιπέδου στην τοπική αυτοδιοίκηση. Κατά την ίδια περίοδο, τα δικαστήρια αποφάσισαν την οριστική καταδίκη 564 κατηγορουμένων σε υποθέσεις στις οποίες είχε ασκήσει δίωξη η DNA και διέταξαν τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων αξίας σχεδόν 24 εκατ. EUR. Κρατικοί φορείς απέκτησαν το δικαίωμα να ανακτήσουν πάνω από 43 εκατ. EUR ζημίας σε υποθέσεις της DNA κατόπιν τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων. Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνουν τη θετική τάση που σημειώθηκε το 2021.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν επιχειρησιακές προκλήσεις για το έργο κατά της διαφθοράς υψηλού επιπέδου. Οι προσλήψεις αποδείχθηκαν δύσκολες, παρόλο που καταγράφεται κάποια βελτίωση στο ποσοστό πληρότητας των εισαγγελέων της DNA, το οποίο έχει πια φτάσει το 78 %, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρασχέθηκαν στην Επιτροπή. Η απαίτηση μεγάλης αρχαιότητας είχε προσδιοριστεί ως μείζων λόγος για τον περιορισμένο αριθμό αιτήσεων για την πλήρωση των υφιστάμενων κενών θέσεων¹⁰². Ωστόσο, δεδομένου ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο κήρυξε αντισυνταγματικό νόμο που μείωνε την απαίτηση αρχαιότητας σε επτά έτη¹⁰³, η απαίτηση αρχαιότητας για τον διορισμό στην DNA δεν άλλαξε

¹⁰¹ Ορόσημο 431 σχετικά με την «Αξιολόγηση και επικαιροποίηση της νομοθεσίας σχετικά με το πλαίσιο ακεραιότητας».

¹⁰² Όπως αναγνωρίζεται στα στοιχεία που υπέβαλε η Ρουμανία για την κατάρτιση της έκθεσης για το κράτος δικαίου, σ. 27, και στην έκθεση δραστηριοτήτων της Εθνικής Διεύθυνσης Καταπολέμησης της Διαφθοράς (DNA) για το 2021, σ. 8.

¹⁰³ Συνταγματικό Δικαστήριο, απόφαση αριθ. 514 της 14 Ιουλίου 2021. Το Δικαστήριο υποστήριξε ότι, δεδομένου ότι η DNA είναι εξειδικευμένη υπηρεσία της Εισαγγελίας του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, οι εισαγγελείς της θα πρέπει να έχουν την ίδια αρχαιότητα με τους εισαγγελείς της Εισαγγελίας του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου (12 έτη). Η DNA και η Διεύθυνση Διερεύνησης Οργανωμένου Εγκλήματος και Τρομοκρατίας (στο εξής: DIICOT) υποστήριξαν ότι η αρχαιότητα που

στους αναθεωρημένους νόμους περί δικαιοσύνης και υπάρχει απαίτηση αρχαιότητας δέκα ετών, καθώς και τριών ετών υποχρεωτικής κατάρτισης στο Εθνικό Ινστιτούτο Δικαστικών¹⁰⁴. Δεδομένης της έλλειψης εισαγγελέων στη DNA, η εκχώρηση αρμοδιοτήτων, η απόσπαση και η μετάθεση εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικά εργαλεία¹⁰⁵. Οι τροποποιήσεις που επήλθαν με τους νέους νόμους περί δικαιοσύνης όσον αφορά τη διαδικασία πρόσληψης τακτικών εισαγγελέων στη DNA, η οποία μεταφέρθηκε από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο στη DNA, θεωρείται επίσης ότι συμβάλλουν στην επίτευξη αυτού του στόχου. Η αντιμετώπιση των επιχειρησιακών προκλήσεων της DNA, μεταξύ άλλων όσον αφορά την πρόσληψη εισαγγελέων, αποτελεί σύσταση στην έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου και το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας περιλαμβάνει δέσμευση για αύξηση του ποσοστού πληρότητας της DNA σε 85 % έως τις 30 Ιουνίου 2023¹⁰⁶.

Η διάλυση του SIIJ (βλ. επίσης στόχο αναφοράς 1) έχει ιδιαίτερη σημασία για τις εργασίες καταπολέμησης της διαφθοράς υψηλού επιπέδου. Το ΔΕΕ επισήμανε ότι, στην περίπτωση του SIIJ, η έλλειψη εμπειρογνώστας για τη διεξαγωγή ερευνών σε πολύπλοκες υποθέσεις διαφθοράς, η ανεπάρκεια ανθρώπινων πόρων και ο μεγάλος φόρτος εργασίας θα μπορούσαν να προκαλέσουν καθυστερήσεις και να μειώσουν την αποτελεσματικότητα της διεκπεραίωσης των υποθέσεων¹⁰⁷. Η DNA δεν έχει ανακτήσει την αρμοδιότητα να διερευνά υποθέσεις διαφθοράς στο δικαστικό σώμα, παρόλο που τόσο η Επιτροπή της Βενετίας¹⁰⁸ όσο και ο γενικός εισαγγελέας¹⁰⁹ έχουν εκφράσει την άποψη ότι είναι απίθανο η νέα δομή να είναι σε καλύτερη θέση να διεξάγει έρευνες σχετικά με καταγγελίες διαφθοράς δικαστών και εισαγγελέων από μια εξειδικευμένη εισαγγελική αρχή όπως η DNA. Δεδομένου ότι λίγοι μήνες μόνο έχουν παρέλθει από τη διάλυση του SIIJ, είναι πολύ νωρίς να αξιολογηθεί αν η νέα δομή μπορεί να ασκήσει αποτελεσματικά διώξεις για αδικήματα διαφθοράς στο δικαστικό σώμα¹¹⁰. Μια άλλη σημαντική ανησυχία όσον αφορά το SIIJ ήταν η έλλειψη

απαιτείται για τη λειτουργία στο πλαίσιο μιας εισαγγελικής δομής δεν προβλέπεται από το συνταγματικό δίκαιο και επικαλέστηκαν πρακτικούς λόγους για τη μείωση της αρχαιότητας στα 7 έτη.

¹⁰⁴ Μεταβατική διάταξη καθυστερεί έως το 2026 τη συμπερίληψη της τριετούς περιόδου κατάρτισης στον υπολογισμό της αρχαιότητας. Βραχυπρόθεσμα, αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στην αύξηση του ποσοστού πληρότητας της DNA.

¹⁰⁵ Την άνοιξη του 2022 η DNA λειτουργούσε με 14 εντεταλμένους εισαγγελείς από τις 145 πληρούμενες θέσεις (10 % του προσωπικού). Ο νέος νόμος για το καθεστώς των δικαστικών δεν προβλέπει εκχώρηση αρμοδιοτήτων από τη DNA/DIICOT· ωστόσο, υπάρχει δυνατότητα απόσπασης στη DNA/DIICOT από άλλες εισαγγελίες (μία φορά, για μέγιστο διάστημα 1 έτους).

¹⁰⁶ Ορόσημο 429 του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας.

¹⁰⁷ Όπως επισημαίνεται στην απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 2021, *Asociația «Forumul Judecătorilor Din România» κ.λπ.*, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 και C-379/19, EU:C:2021:393, σκέψεις 221 και 222.

¹⁰⁸ Στη γνωμοδότηση που εξέδωσε το 2022, η Επιτροπή της Βενετίας συνέστησε την αποκατάσταση των αρμοδιοτήτων των εξειδικευμένων εισαγγελικών αρχών (DNA και DIICOT) να ερευνούν και να διώκουν επίσης αδικήματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους και διαπράττονται από δικαστές και εισαγγελείς, επισημαίνοντας ότι «[ο] στόχος της διάλυσης [του SIIJ] θα πρέπει να είναι η διασφάλιση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας στη διερεύνηση και δίωξη αδικημάτων —κυρίως διαφθοράς— που διαπράττονται από δικαστές και εισαγγελείς. Είναι απίθανο μια δομή μη εξειδικευμένων εισαγγελέων στο επίπεδο των εισαγγελιών του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου και των εφετείων να μπορεί καλύτερα να διερευνά κατηγορίες για διαφθορά δικαστών και εισαγγελέων από ό,τι η υπάρχουσα εξειδικευμένη εισαγγελική αρχή DNA.» {βλ. Επιτροπή της Βενετίας, Γνωμοδότηση σχετικά με το σχέδιο νόμου για τη διάλυση του τμήματος για τη διερεύνηση αξιόποινων πράξεων που διαπράττονται από το δικαστικό σώμα [CDL-AD(2022) 003], σημείο 37}.

¹⁰⁹ Γραπτά στοιχεία που ελήφθησαν από τον γενικό γραμματέα κατά την επίσκεψη στη χώρα για τους σκοπούς της έκθεσης του 2022 για το κράτος δικαίου.

¹¹⁰ Βλ. επίσης, στο πλαίσιο του στόχου αναφοράς 1, την τρέχουσα εστίαση των εργασιών για την επεξεργασία του συσσωρευμένου όγκου υποθέσεων και την ιεράρχηση των υποθέσεων.

σαφήνειας στην ανάθεση υποθέσεων μεταξύ της DNA και του SIIJ και, ειδικότερα, η μεταφορά ολόκληρων φακέλων διαφθοράς εκτός της DNA, αμέσως μετά την εμπλοκή δικαστή ή εισαγγελέα. Ο νέος νόμος έχει στόχο να περιορίσει τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις μόνο σε εκείνες στις οποίες «για λόγους ορθής διεξαγωγής της δίωξης, η υπόθεση δεν μπορεί να διαχωριστεί»¹¹¹. Εάν εφαρμοστεί σωστά, αυτό θα μπορούσε να συμβάλει στην πρόληψη της διατάραξης των ερευνών για την καταπολέμηση της διαφθοράς που έχει παρατηρηθεί στο παρελθόν¹¹². Μέχρι στιγμής, δεν έχουν αναφερθεί περιστατικά και δεν έχουν καταχωριστεί υποθέσεις στις οποίες να ήταν αναγκαία η διαιτησία όσον αφορά την αρμοδιότητα με την DNA. Η έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου περιλάμβανε σύσταση στην οποία τονιζόταν ο αντίκτυπος του νέου συστήματος στη διερεύνηση και τη δίωξη αδικημάτων διαφθοράς στο δικαστικό σώμα.

Η παρατεταμένη διαδικασία αναθεώρησης των ποινικών κωδίκων (βλ. στόχο αναφοράς 1) έχει επηρεάσει την καταπολέμηση της διαφθοράς. Δύο αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου είχαν ως συνέπεια την παύση ποινικών δίωξεων σε υποθέσεις διαφθοράς κατά εθνικών πολιτικών, καθιστώντας άκυρες τις δικαστικές αποφάσεις για λόγους σύνθεσης των δικαστικών τμημάτων¹¹³. Ταυτόχρονα, μετά από απόφαση του ΔΕΕ¹¹⁴, τον Απρίλιο του 2022 το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο επικύρωσε ποινές φυλάκισης σε ιδιαίτερα προβεβλημένη υπόθεση από το 2018, οι οποίες είχαν ανασταλεί λόγω μη νόμιμης σύνθεσης του δικαστηρίου¹¹⁵. Τον Μάιο του 2022 το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο αποφάνθηκε σε μια άλλη ιδιαίτερα προβεβλημένη υπόθεση, εφαρμόζοντας την προαναφερθείσα απόφαση του ΔΕΕ να αγνοηθεί η νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου σχετικά με τη νομιμότητα της σύνθεσης των δικαστικών τμημάτων και καταδίκασε τον κύριο κατηγορούμενο σε φυλάκιση για δωροδοκία¹¹⁶.

Όπως προαναφέρθηκε, η έλλειψη νομοθετικής απάντησης στην απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου σχετικά με την παραγραφή είχε σημαντικό αντίκτυπο στις υποθέσεις που βρίσκονταν σε εξέλιξη. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση των υποθέσεων διαφθοράς¹¹⁷. Σύμφωνα με εκτίμηση που δημοσίευσε η DNA, συνολικά 557 ποινικές υποθέσεις που τελούν υπό ποινική δίωξη ή εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων θα μπορούσαν, κατά συνέπεια, να περατωθούν¹¹⁸. Παρόλο που η ακριβής ζημία θα πρέπει να αξιολογείται κατά περίπτωση, η DNA εκτιμά τη ζημία σε αυτές τις υποθέσεις σε 1,2 δισ. EUR περίπου και το συνολικό ποσό που διατέθηκε για δωροδοκία και αθέμιτη άσκηση επιρροής σε 150 εκατ. EUR περίπου. Μολονότι εξακολουθούν να υπάρχουν μέσα αστικού δικαίου για την ανάκτηση μέρους της

¹¹¹ Άρθρο 3 παράγραφος 5 του νέου νόμου. Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ δύο εισαγγελικών αρχών, ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει αν οι υποθέσεις θα εξακολουθήσουν να είναι συνεκδικαζόμενες.

¹¹² Μέχρι στιγμής, η DNA δεν έχει αναφέρει περιστατικά σχετικά με το ζήτημα αυτό.

¹¹³ Συνταγματικό Δικαστήριο της Ρουμανίας, αποφάσεις αριθ. 685/2018 και αριθ. 417/2019. Το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι η πρακτική του διορισμού de jure μελών στη σύνθεση των πενταμελών τμημάτων του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου αντιστρατεύονταν τον κανόνα που απαιτεί να επιλέγονται με κλήρο όλα τα μέλη. Έκρινε επίσης ότι το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο δεν είχε συστήσει ειδικά τριμελή τμήματα για την εκδίκαση αδικημάτων διαφθοράς σε πρώτο βαθμό. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. έκθεση του 2020 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία, σ. 10.

¹¹⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Euro Box Promotion κ.λπ., στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 και C-840/19.

¹¹⁵ Απόφαση του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της 7ης Απριλίου 2022.

¹¹⁶ Απόφαση του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της 10ης Μαΐου 2022 στην υπόθεση 105/1/2019.

¹¹⁷ Πέραν των υποθέσεων διαφθοράς, σύμφωνα με εκτίμηση της ειδικής εισαγγελίας που χειρίζεται υποθέσεις τρομοκρατίας και οργανωμένου εγκλήματος, συνολικά 605 εκκρεμείς υποθέσεις που αφορούν συνολική εκτιμώμενη οικονομική ζημία άνω του 1 δισ. EUR θα επηρεαστούν στον τομέα που χειρίζεται η DIICOT. Δεν υπήρχαν διαθέσιμες εκτιμήσεις της Γενικής Εισαγγελίας σχετικά με άλλα εγκλήματα.

¹¹⁸ DNA, δελτίο τύπου της 28ης Οκτωβρίου 2022, <https://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=11549>.

ζημίας, η διακοπή των ποινικών διώξεων σε τόσο μεγάλο αριθμό υποθέσεων διαφθοράς μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στις προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς υψηλού επιπέδου και οι πραγματικές συνέπειές της και οι πιθανές δράσεις μετριασμού θα παρακολουθούνται στενά από την Επιτροπή, επίσης υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ ότι το δίκαιο της ΕΕ απαγορεύει την εφαρμογή εθνικών κανόνων ή εθνικών πρακτικών παρόμοιων με τη νομολογία του Συνταγματικού Δικαστηρίου, εάν αυτές μπορούν να προκαλέσουν συστημικό κίνδυνο ατιμωρησίας για αδικήματα διαφθοράς ή πράξεις απάτης κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης¹¹⁹. Ο κίνδυνος να μην υπέχουν ποινικές ευθύνες χιλιάδες κατηγορούμενοι έχει προκαλέσει σοβαρές επικρίσεις στη Ρουμανία.

Από την τελευταία έκθεση του ΜΣΕ του 2021 έχουν αναφερθεί επαναλαμβανόμενες αλλαγές στη σύνθεση των τμημάτων που εκδικάζουν ποινικές υποθέσεις. Κατά συνέπεια, όταν ένα δικαστικό τμήμα σε επίπεδο εφετείου αποτελείται από δύο δικαστές και ένας δικαστής αντικαθίσταται, το σύνολο του δικαστικού τμήματος παύει να υφίσταται και πρέπει να ξεκινήσει εκ νέου ολόκληρη η διαδικασία διεξαγωγής αποδείξεων. Αυτό δημιουργεί μια κρίσιμη κατάσταση για τις υποθέσεις που παραγράφονται στις αρχές του 2023. Ο γενικός εισαγγελέας προώθησε την ιδέα της διατήρησης δικαστών προκειμένου να αποτραπεί η διάλυση του τμήματος.

Το θετικό ιστορικό επιδόσεων όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της έρευνας και της επιβολής κυρώσεων σε υποθέσεις διαφθοράς υψηλού επιπέδου συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια του 2021 και του 2022. Θα είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η αποτελεσματικότητα αυτή μπορεί να διατηρηθεί με βιώσιμο τρόπο (βλ. επίσης στόχο αναφοράς 1), μεταξύ άλλων μέσω της σταθεροποίησης κατάλληλου ποινικού νομικού πλαισίου και των σχετικών διατάξεων της νομοθεσίας περί δικαιοσύνης. Το συνολικό πλαίσιο και ο τρόπος με τον οποίο η Ρουμανία θα συνεχίσει να ανταπεξέρχεται στις επιχειρησιακές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Εθνική Διεύθυνση Καταπολέμησης της Διαφθοράς, το οποίο είναι απαραίτητο για τη διατήρηση της βιωσιμότητας της συνεχούς προόδου, θα παρακολουθούνται στενά εντός του πεδίου εφαρμογής της παρακολούθησης από την Επιτροπή στο πλαίσιο της έκθεσης για το κράτος δικαίου.

Άρση της ασυλίας μελών του Κοινοβουλίου

Σύσταση του ΜΣΕ του 2017: να θεσπιστούν αντικειμενικά κριτήρια για τη λήψη και την αιτιολόγηση των αποφάσεων άρσης της ασυλίας μελών του Κοινοβουλίου για να εξασφαλιστεί ότι η ασυλία δεν θα χρησιμοποιείται για να αποφεύγεται η διερεύνηση και δίωξη εγκλημάτων διαφθοράς. Η κυβέρνηση θα μπορούσε επίσης να εξετάσει το ενδεχόμενο τροποποίησης του νόμου προκειμένου να περιορίσει την ασυλία των υπουργών στη διάρκεια της θητείας τους. Αυτά τα μέτρα θα μπορούσαν να υποστηριχθούν από την Επιτροπή της Βενετίας και την GRECO. Το Κοινοβούλιο θα πρέπει να καθιερώσει σύστημα για την τακτική υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τα τμήματά του όσον αφορά τις αιτήσεις για την άρση ασυλιών και θα μπορούσε να οργανώσει μια δημόσια συζήτηση έτσι ώστε το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο και η κοινωνία των πολιτών να μπορούν να εκφέρουν γνώμη.

Η εν λόγω σύσταση αφορά την υποχρέωση λογοδοσίας του Κοινοβουλίου στις αποφάσεις του επί εισαγγελικών αιτήσεων να εγκριθούν προληπτικά μέτρα, όπως π.χ. έρευνα ή

¹¹⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Euro Box Promotion κ.λπ., στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 και C-840/19. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. έκθεση του 2022 για το κράτος δικαίου, κεφάλαιο για την κατάσταση του κράτους δικαίου στη Ρουμανία, σ. 14.

σύλληψη, και επί αιτήσεων να επιτραπεί η έρευνα μελών του Κοινοβουλίου που κατέχουν ή κατείχαν υπουργικό αξίωμα. Στο παρελθόν, η έλλειψη αιτιολόγησης των αποφάσεων που ελήφθησαν από το Κοινοβούλιο —καθώς και το πλήθος των περιπτώσεων στις οποίες το Κοινοβούλιο δεν επέτρεψε να προχωρήσει η έρευνα— προκάλεσαν ανησυχίες σχετικά με την αντικειμενικότητα των αποφάσεων αυτών.

Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η προσέγγιση στο Κοινοβούλιο έχει εξελιχθεί προς μια θετική κατεύθυνση¹²⁰ και αυτή συνεχίστηκε. Υπήρξαν μόνο δύο περιπτώσεις αιτημάτων άρσης της ασυλίας από τη DNA μετά την τελευταία έκθεση του ΜΣΕ, οι οποίες εγκρίθηκαν και οι δύο ταχώς από το Κοινοβούλιο¹²¹. Επίσης, στις 7 Νοεμβρίου 2022 η Γερουσία τροποποίησε τον εσωτερικό κανονισμό της προκειμένου να εισαγάγει καθορισμένα αντικειμενικά κριτήρια για τη λήψη αποφάσεων επί αιτήσεων άρσης της κοινοβουλευτικής ασυλίας, σύμφωνα με τα όσα ισχύουν ήδη στη Βουλή των Αντιπροσώπων¹²². Η τήρηση των εφαρμοστέων κανόνων θα είναι σημαντική για τη διασφάλιση της διατήρησης της τρέχουσας προσέγγισης.

Η λογοδοσία του Κοινοβουλίου στις αποφάσεις του επί αιτήσεων της εισαγγελικής αρχής για την έγκριση προληπτικών μέτρων και επί αιτήσεων για την έγκριση της έρευνας μελών του Κοινοβουλίου αποτελεί επίσης σημαντικό τομέα παρακολούθησης στο πλαίσιο του ΜΣΕ. Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η προσέγγιση στο Κοινοβούλιο είχε εξελιχθεί θετικά και η πρόσφατη απόφαση της Γερουσίας να θεσπίσει καθορισμένα αντικειμενικά κριτήρια για τη λήψη αποφάσεων επί αιτήσεων άρσης της κοινοβουλευτικής ασυλίας σημαίνει ότι και τα δύο σώματα διαθέτουν σημαντικές διασφαλίσεις διαφάνειας σε μόνιμη βάση. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί τις εξελίξεις στο πλαίσιο της παρακολούθησης για την εκπόνηση της ετήσιας έκθεσης για το κράτος δικαίου.

Η θετική τάση όσον αφορά την κατάσταση σχετικά με τον στόχο αναφοράς 3 έχει διατηρηθεί από το 2021. Με βάση την ανάλυση, μπορεί να θεωρηθεί ότι οι συστάσεις έχουν υλοποιηθεί ικανοποιητικά. Θα είναι σημαντικό να διατηρηθεί αυτό το θετικό ιστορικό επιδόσεων. Όπως και για τα άλλα κράτη μέλη, η έκθεση για το κράτος δικαίου παρακολουθεί τον τρόπο με τον οποίο η Ρουμανία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τις εναπομένουσες και τις νέες προκλήσεις για την καταπολέμηση της διαφθοράς υψηλού επιπέδου και την υλοποίηση των συστάσεών της.

2.4. Στόχος αναφοράς 4: Αντιμετώπιση της διαφθοράς σε όλα τα επίπεδα

Μετά την έκθεση του ΜΣΕ του Ιουνίου 2021, η Γενική Εισαγγελία συνέχισε να διώκει με αποτελεσματικό τρόπο αδικήματα διαφθοράς και αδικήματα που εξομοιώνονται με

¹²⁰ Η Βουλή των Αντιπροσώπων τροποποίησε τον εσωτερικό κανονισμό της το 2019 προκειμένου να γίνει ειδική αναφορά στα κριτήρια που περιλαμβάνονται στην έκθεση της Επιτροπής της Βενετίας σχετικά με τον σκοπό και την άρση της βουλευτικής ασυλίας. Στην έκθεσή της του Μαρτίου 2021, η GRECO επισημαίνει ότι η ανεπίσημη υποχρέωση των εισαγγελικών οργάνων να υποβάλλουν το σύνολο της δικογραφίας κατά τη δίωξη υπουργού ή πρώην υπουργού που είναι επίσης μέλος του Κοινοβουλίου έχει προφανώς αρθεί με επιστολή. Greco RC4(2021).

¹²¹ Η μία αίτηση αφορούσε την έγκριση έρευνας στην περίπτωση μέλους της Βουλής των Αντιπροσώπων, ενώ η άλλη αφορούσε την έγκριση ποινικής έρευνας σχετικά με εν ενεργεία υπουργό. Και οι δύο αιτήσεις απευθύνθηκαν στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

¹²² <https://www.monitoruloficial.ro/Monitorul-Oficial--PI--1074--2022.html>.

διαφθορά¹²³. Ωστόσο, η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού στο δικαστικό σώμα¹²⁴ και τα περιορισμένα τεχνικά μέσα για ειδικές τεχνικές έρευνας που έχει στη διάθεσή του το Υπουργείο Δημοσίου επηρεάζουν τις έρευνες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του. Η Γενική Διεύθυνση Καταπολέμησης της Διαφθοράς (στο εξής: DGA) εντός του Υπουργείου Εσωτερικών συνέχισε το έργο της σε αगाστή συνεργασία με την Εισαγγελία.

Εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της διαφθοράς

Σύσταση του 2017: να συνεχιστεί η εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς, τηρώντας τις προθεσμίες που όρισε η κυβέρνηση τον Αύγουστο του 2016. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης θα πρέπει να θέσει σε εφαρμογή ένα σύστημα υποβολής εκθέσεων σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς (συμπεριλαμβανομένων των στατιστικών για περιστατικά που αφορούν την ακεραιότητα στη δημόσια διοίκηση, λεπτομερειών σχετικά με τις πειθαρχικές διαδικασίες και τις κυρώσεις και πληροφοριών σχετικά με τα διαρθρωτικά μέτρα που εφαρμόζονται στους ευάλωτους τομείς).

Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες σχετικά με την εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της διαφθοράς, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της και να επιταχυνθούν η πρόληψη και η καταπολέμηση της διαφθοράς στους ευάλωτους τομείς και σε τοπικό επίπεδο.

Μια νέα εθνική στρατηγική για την καταπολέμηση της διαφθοράς για την περίοδο 2021-2025 εγκρίθηκε από την κυβέρνηση τον Δεκέμβριο του 2021¹²⁵. Η κατάρτισή της βασίστηκε σε εσωτερική αξιολόγηση και σε εξωτερικό έλεγχο που διενήργησε ο ΟΟΣΑ. Η αξιολόγηση του ΟΟΣΑ αναγνώρισε τα σημαντικά βήματα που πραγματοποίησε η Ρουμανία για την ενίσχυση των πολιτικών της για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την ακεραιότητα, επισημαίνοντας παράλληλα ότι η έλλειψη πολιτικής στήριξης για την εφαρμογή σημαντικών νομοθετικών μεταρρυθμίσεων αποτελεί σημαντική πρόκληση¹²⁶.

Η υλοποίηση της στρατηγικής 2021-2025 εξελίσσεται ικανοποιητικά. Οι εργασίες επικεντρώνονται στους καθορισμένους τομείς προτεραιότητας και μια διαδικασία αξιολόγησης των συμμετεχόντων θεσμικών οργάνων από ομοτίμους θα ξεκινήσει τον Δεκέμβριο. Το πρώτο τρίμηνο του 2023 προβλέπεται ενδιάμεση έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής.

Πραγματοποιούνται προσπάθειες για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς για την περίοδο 2021-2025. Επί του παρόντος, δημιουργούνται μηχανισμοί αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων. Η σύσταση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει υλοποιηθεί. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί την εφαρμογή της στρατηγικής στο πλαίσιο της διαδικασίας εκπόνησης της έκθεσης για το κράτος δικαίου.

¹²³ Από το 2021, ο ΜΣΕ έχει αναφέρει λιγότερες υποθέσεις δίωξης που αφορούσαν δωροδοκία σε σύγκριση με το 2020 και το 2021, ενώ συνεχίστηκε η εστίαση στη διερεύνηση καταγγελιών για διαφθορά που αφορούν υπαλλήλους της δημόσιας διοίκησης.

¹²⁴ Τον Ιούλιο του 2022 το σύστημα υπαλλήλων του Υπουργείου Δημοσίου καλύφθηκε μόνο κατά 55 % και η κατάσταση επιδεινώθηκε περαιτέρω.

¹²⁵ Αυτό αναφέρεται επίσης στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας, το οποίο περιλάμβανε το ορόσημο 426 «Εναρξη ισχύος της κυβερνητικής απόφασης για την έγκριση νέας εθνικής στρατηγικής κατά της διαφθοράς».

¹²⁶ ΟΟΣΑ, Αξιολόγηση της ρουμανικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της διαφθοράς 2016-2020.

Εθνική υπηρεσία για τη διαχείριση κατασχεθέντων περιουσιακών στοιχείων

Σύσταση του 2017: να διασφαλιστεί ότι η εθνική υπηρεσία για τη διαχείριση των κατασχεθέντων περιουσιακών στοιχείων είναι πλήρως λειτουργική και αποτελεσματική, έτσι ώστε να μπορεί να υποβάλει μια πρώτη ετήσια έκθεση με αξιόπιστες στατιστικές πληροφορίες σχετικά με τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες. Η Υπηρεσία θα πρέπει να καθιερώσει ένα σύστημα για την τακτική υποβολή εκθέσεων σχετικά με την εξέλιξη της διοικητικής ικανότητας και των αποτελεσμάτων όσον αφορά τη δήμευση και διαχείριση περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες.

Αποστολή της εθνικής υπηρεσίας για τη διαχείριση (ANABI) των κατασχεθέντων περιουσιακών στοιχείων είναι να διασφαλίζει αποτελεσματικό ποσοστό εκτέλεσης των αποφάσεων κατάσχεσης που εκδίδονται σε ποινικές υποθέσεις μέσω της αποδοτικής διαχείρισης των κατασχεθέντων περιουσιακών στοιχείων που διανέμονται στην Υπηρεσία από εισαγγελείς και δικαστές.

Το 2022 ήταν το έκτο έτος δραστηριοποίησης της ANABI, η οποία λειτουργεί αποτελεσματικά, εφαρμόζοντας μια εθνική στρατηγική για την ενίσχυση του συστήματος ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων για την περίοδο 2021-2025. Η εντολή της ANABI παρατάθηκε τον Ιούλιο¹²⁷ και η Υπηρεσία εργάζεται για την αύξηση της ικανότητας εντοπισμού περιουσιακών στοιχείων τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, την ενίσχυση των μηχανισμών συνεργασίας και την παροχή νέων εργαλείων για χρηματοοικονομικές έρευνες από την αστυνομία και τους εισαγγελείς. Η εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου βρίσκεται σε εξέλιξη, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα πρόσθετα κονδύλια που διατίθενται στην Υπηρεσία. Ο νέος νόμος προβλέπει επίσης ένα ταμείο για την πρόληψη της εγκληματικότητας και την προστασία των θυμάτων, σημείο που επισημαίνεται επανειλημμένα από την κοινωνία των πολιτών. Η ANABI προέβη σε κατάσχεση πάνω από 60 εκατ. EUR το 2022, σε σύγκριση με σχεδόν 57 εκατ. EUR το 2021. Διαχειρίζεται περισσότερα από 140 κινητά περιουσιακά στοιχεία συνολικής αξίας σχεδόν 5,5 εκατ. EUR¹²⁸.

Η έκθεση του ΜΣΕ του 2021 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σύσταση αυτή υλοποιήθηκε. Αυτό μπορεί να επιβεβαιωθεί.

Με βάση την ανάλυση του στόχου αναφοράς 4, μπορεί να θεωρηθεί ότι όλες οι συστάσεις έχουν υλοποιηθεί. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρακολουθεί την καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλα τα επίπεδα στο πλαίσιο της διαδικασίας εκπόνησης των εκθέσεων για το κράτος δικαίου.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η απόφαση για τη σύσταση του ΜΣΕ το 2006 αποτελούσε εγγενές στοιχείο της διαδικασίας προσχώρησης της Ρουμανίας. Προσέφερε έναν τρόπο να αντιμετωπιστούν τα εκκρεμή ζητήματα όπου ήταν απαραίτητο να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος προκειμένου να διασφαλιστεί η ικανότητα του δικαστικού συστήματος και των φορέων επιβολής του νόμου

¹²⁷ Έχει επίσης αποτελέσει αντικείμενο του οροσήμου αριθ. 422 του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας, «Εναρξη ισχύος του νόμου για την τροποποίηση των αρμοδιοτήτων της Εθνικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Κατασχεθέντων Περιουσιακών Στοιχείων».

¹²⁸ Αριθμητικά στοιχεία της 31ης Οκτωβρίου 2022, τα οποία παρασχέθηκαν από την ANABI για τους σκοπούς της έκθεσης προόδου που διαβιβάστηκε στην Επιτροπή τον Νοέμβριο του 2022.

να εφαρμόζουν και να επιβάλλουν τα μέτρα που θεσπίστηκαν για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς και του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης¹²⁹.

Έκτοτε, ο ΜΣΕ έχει προσφέρει ένα πλαίσιο συνεργασίας και παρακολούθησης που θα συνοδεύει τη μεταρρυθμιστική διαδικασία που έχει καθοριστεί βάσει των στόχων αναφοράς. Αυτό εισήλθε σε τελική φάση, όταν ο θετικός απολογισμός του Ιανουαρίου του 2017 οδήγησε στις δώδεκα βασικές συστάσεις. Μολονότι η φάση αυτή παρατάθηκε λόγω της ανάγκης να ληφθούν υπόψη οι οκτώ πρόσθετες συστάσεις του Νοεμβρίου 2018, πρόσφατα η Ρουμανία εργάστηκε με συνέπεια για την υλοποίηση των εν λόγω συστάσεων, όπως αναγνωρίστηκε στην έκθεση του Ιουνίου 2021. Στα συμπεράσματα της παρούσας έκθεσης επισημάνθηκε σημαντική πρόοδος στο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την υλοποίηση των μακρόχρονων συστάσεων του ΜΣΕ.

Η εξέλιξη της κατάστασης όσον αφορά το κράτος δικαίου της ΕΕ έχει δημιουργήσει ένα νέο πλαίσιο για τη συνεργασία της Επιτροπής με τη Ρουμανία. Ειδικότερα, ο ετήσιος κύκλος εκθέσεων για το κράτος δικαίου παρέχει πλέον ένα διαρκές πλαίσιο που καθιστά δυνατή μια μακροπρόθεσμη προοπτική που θα συνοδεύει τη βιώσιμη μεταρρύθμιση στη Ρουμανία, όπως και στα άλλα κράτη μέλη.

Ο ετήσιος κύκλος εκθέσεων για το κράτος δικαίου θα καταστήσει δυνατή τη συνέχιση της πρακτικής παρακολούθησης της φάσης υλοποίησης πολλών από τις συμφωνηθείσες μεταρρυθμίσεις. Ζητήματα όπως το νέο καθεστώς μετά τη διάλυση του Τμήματος για τη Διερεύνηση Αξιοποινών Πράξεων στο Δικαστικό Σώμα, η λειτουργία της Δικαστικής Επιθεώρησης, το ανθρώπινο δυναμικό του δικαστικού σώματος, η εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων από τη δημόσια διοίκηση, ο αντίκτυπος της επικείμενης αναθεώρησης της ποινικής νομοθεσίας στην αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της διαφθοράς και η εξέλιξη του πλαισίου ακεραιότητας και της εφαρμογής του, μεταξύ άλλων από το Κοινοβούλιο, μπορούν να συνεχίσουν να επακολουθούνται με αυτόν τον τρόπο. Αυτό θα αποτελέσει μέρος της παρακολούθησης του δικαστικού συστήματος και της καταπολέμησης της διαφθοράς ως δύο από τους βασικούς πυλώνες των εκθέσεων. Αυτό συνάδει με τη δέσμευση της ρουμανικής κυβέρνησης να εδραιώσει, με μη αναστρέψιμο τρόπο, την πρόοδο που έχει επιτευχθεί μέχρι στιγμής όσον αφορά τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και της αποδοτικότητάς της, καθώς και το ιστορικό επιδόσεων στην καταπολέμηση της διαφθοράς.

Οι ρουμανικές αρχές κατέστησαν επίσης σαφές ότι θα δοθεί συνέχεια σε ορισμένα άμεσα ζητήματα, όπως απαιτείται, κατά τους προσεχείς μήνες. Η Ρουμανία έχει δεσμευτεί να αναλύσει περαιτέρω και να λάβει ιδιαιτέρως υπόψη τις γνώμες της Επιτροπής της Βενετίας σχετικά με τους νόμους περί δικαιοσύνης και, γενικότερα, εάν απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες. Έχει επίσης δεσμευτεί να ολοκληρώσει την αναθεώρηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ώστε να διασφαλιστεί η εναρμόνιση με τις αποφάσεις που έχει λάβει το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ρουμανίας από το 2016. Η ολοκλήρωση της αναθεώρησης των δύο κωδίκων αποτελεί επίσης μέρος των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Ρουμανία στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που πρόκειται να εγκριθεί έως το τέλος του 2022 και η Επιτροπή θα αξιολογήσει από κοντά τους αναθεωρημένους κώδικες σύμφωνα με τις ειδικές διαδικασίες που προβλέπονται στο πλαίσιο αυτό. Ένα τελικό άμεσο ζήτημα θα είναι η ικανότητα του νέου Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου να συμβάλει στη δυναμική της μεταρρύθμισης και η ρουμανική κυβέρνηση εξέφρασε την εμπιστοσύνη της στην ικανότητα του Συμβουλίου αυτού να δώσει νέα ώθηση στη διαφάνεια και τη λογοδοσία.

¹²⁹ Απόφαση της Επιτροπής της 13ης Δεκεμβρίου 2006 [C(2006) 6569].

Η Ρουμανία έχει ήδη επιδείξει ισχυρή δέσμευση να εργαστεί στο πλαίσιο του ετήσιου κύκλου εκθέσεων για το κράτος δικαίου και εξακολουθεί να συνεργάζεται εποικοδομητικά στο πλαίσιο αυτό. Παράλληλα, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ρουμανίας έδωσε επίσης τη δυνατότητα να καθοριστούν συγκεκριμένα ορόσημα προόδου.

Η Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι, τώρα που πραγματοποιήθηκαν τα βασικά τελικά βήματα, η συνεργασία και η παρακολούθηση του δικαστικού συστήματος και των πολιτικών για την καταπολέμηση της διαφθοράς στη Ρουμανία μπορούν να προωθηθούν στο πλαίσιο της έκθεσης για το κράτος δικαίου και άλλων καθιερωμένων μερών της εργαλειοθήκης για το κράτος δικαίου που εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη. Για τον σκοπό αυτό υπάρχουν ήδη συστάσεις στο πλαίσιο των εκθέσεων για το κράτος δικαίου, καθώς και προγράμματα στο πλαίσιο του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης για τη στήριξη της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η πρόοδος που σημείωσε η Ρουμανία στο πλαίσιο του ΜΣΕ είναι επαρκής για την τήρηση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η χώρα κατά την προσχώρησή της στην ΕΕ.

Είναι σημαντικό η Ρουμανία να συνεχίσει να εργάζεται με συνέπεια για τη μετατροπή των υπόλοιπων δεσμεύσεων που προσδιορίζονται στην παρούσα έκθεση σε συγκεκριμένη νομοθεσία και για τη συνέχιση της υλοποίησης, στο πλαίσιο του ετήσιου κύκλου εκθέσεων για το κράτος δικαίου και με την υποστήριξη άλλων μερών της εργαλειοθήκης της ΕΕ για το κράτος δικαίου.

Η Επιτροπή θα λάβει δεόντως υπόψη τις παρατηρήσεις του Συμβουλίου, καθώς και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹³⁰, πριν να λάβει τελική απόφαση για τη Ρουμανία σύμφωνα με την απόφαση για τον ΜΣΕ.

¹³⁰ Η διακοπή της λειτουργίας του ΜΣΕ για τη Ρουμανία θα λάβει τη μορφή απόφασης της Επιτροπής για ανάκληση της απόφασης 2006/928/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση μηχανισμού για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς [C(2006) 6569].

Παράρτημα: Στόχοι αναφοράς στο πλαίσιο της απόφασης για τον ΜΣΕ

Στόχοι αναφοράς που πρέπει να εκπληρώσει η Ρουμανία σύμφωνα με την απόφαση της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση μηχανισμού για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς:

Στόχος αναφοράς 1: Να διασφαλιστεί διαφανέστερη και αποτελεσματικότερη δικαστική διαδικασία ιδίως με την ενίσχυση της ικανότητας και της υποχρέωσης λογοδοσίας του Ανώτατου Διοικητικού Συμβουλίου του Δικαστικού Σώματος. Να αναφέρεται και να παρακολουθείται ο αντίκτυπος του νέου Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Στόχος αναφοράς 2: Να συσταθεί, όπως προβλέπεται, οργανισμός ακεραιότητας με αρμοδιότητες όσον αφορά τον έλεγχο περιουσιακών στοιχείων, την έλλειψη συμμόρφωσης και την ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων, καθώς και την έκδοση δεσμευτικών αποφάσεων βάσει των οποίων μπορούν να επιβληθούν αποτρεπτικές ποινές.

Στόχος αναφοράς 3: Να ενισχυθεί η πραγματοποιηθείσα πρόοδος, να συνεχιστεί η διεξαγωγή επίσημων, αμερόληπτων ερευνών για καταγγελίες διαφθοράς υψηλού επιπέδου.

Στόχος αναφοράς 4: Να λαμβάνονται περαιτέρω μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς, ιδίως στο πλαίσιο των τοπικών αρχών.